

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitetulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 23.

Brasiovu 15. Noembre 1868.

Anulu I.

Cuventarea Esc. sale dlui presied. Bas. Lad. de Popu,
tienuta cu ocasiunea inchiderii adun. gen. a asoc. dela Gherl'a
in 25. si 26. Augustu c. n. a. c.

Cu ajutoriulu lui Dumnedieu si prin patriotic'a si fratiésc'a conlucrare a Dloruvóstre amu finitu agendele adunarei gener. din estu anu, si a venitu momentul Dloru! candu se ne despartimu si se ne întórcemu éra la vetrele nóstre, la familiile nóstre!

Cu catu ni a fostu mai mare bucuri'a la intalnire si la petrecerea nóstra la olalta, cu atat'a ne e mai mare machnirea si intristarea, candu vedemu, ca ér trebue se ne despartimu si se ne isolamu. — Ne despartimu Dloru cu durere, durerea acést'a inse se ni o astempere speranti'a, ca la anulu éra ne vomu intalni!

Inainte de a ne dá man'a de despartire, iertatimi Dloru, cá cu cateva cuvinte se me adresezu catra ilustrit. sa dn. episcopu dr. Vancea, precum si catra prestimatii locuitori ai acestui orasiu, cari cu atat'a amóre fratiéasca si placere ne au primitu in mijloculu loru si neau omenitu! Cu bucuria si cu placere a primitu adunarea gener. din Clusiu invitarea parintésca a ilustr. sale dlui episcopu si fratiéasca a locuitoriloru romani din Gherl'a, de a ne aduná in estu anu aici; cu bucuria si placere amu alergatu noi aici, cu aceeași bucuria si placere ne amu petrecutu aici; remane dara, cá fratiloru nostri de aici, cari ni au facutu dilele petrecerei nóstre aicea asia placute, se le exprimamu cea mai cordiale si sincera multiamita, asecurandu'i totudeodata

ca aceste pucine dile cari le amu petrecutu in midiuloculu loru, totudeaun'a voru fi o dulce si placuta suvenire in pepturile nóstre! Se traiésca ilustr. sa dn. ep. dr. Vancea! se traiésca fratii nostri Gherleni! se traiésca toti locuitorii Gherlei!

Catra D-vóstra me intorcu acuma prestimati dni membri ai asociat. trans., si ve esprimu cea mai sincera multiamita in numele asociatiunei intregi, pentruca nu v'ati pregetatu ostenél'a si ati accursu a adauge la lustrulu si a redicá decórea acestei serbatori nationale si ca ati conlucratu la terminarea agendelorú acestei adunari! Ve rogu inse totudeodata, cá si in decursulu anului venitoriu se nu ve retrageti spriginulu celu salutariu dela inaintarea scopului asociatiunei! éra la anulu se nu ve pregetati ostenél'a a comparea éra la adunarea gener.!

In fine ve poftescu dloru la toti din totu sufletulu, ca Ddieu se ve pórté in pace, se ve duca in pace la familiile Dvóstre, pre cari asemenea poftescu se le aflati in pace si sanatate. — Éra la anulu se ne intalnimu cu totii in Siomcut'a mare! La revedere dloru! Se traiésca natiunea romana!

Ad Nr. 233. 1868.

Protocolulu adunarei generale (VIII) a asociatiunei transilvane pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu.

tienuta in Gherl'a la $25/_{13}$ si $26/_{14}$ Augustu 1868 sub conducerea ordinaria a d-lui presiedinte Vasiliu Lad. Popu.

CONTINUAREA SIEDINTIEI II.

tienuta la $26/_{14}$ Augustu 1868 dupa amiadi la 5 óre.

(Fine.)

Nepotenduse gati protocolulu siedintiei de diminétia, din caus'a angustimei tempului, dn. presiedinte inainte de a trece la ordinea dilei, insciintíéza sosirea unui telegramu din Maramuresiu, in care se trimete salutare adunarei intregi, ce se primesce cu entusiastice strigari de „se traiésca.“

XXII. Dn. presiedinte conformu programei, pune la ordinea dilei desbaterea proiectelorú si motiunilorú, ce s'aru face in privint'a asociatiunei.

Dn. capitanu Stezariu, cassariulu asoc. luandu cuventulu dice, ca inca mai inainte s'a escatu intrebarea in sinulu asoc., ce se se faca cu aceli bani incursi ai asoc., cari nu se folosescu spre acoperirea speselorú curente, ci se capitaliséza pre sém'a asoc.? Óre cum se se eloceze? dupace capitalulu asoc. in asemnatiuni ipotecarie acum de abia aduce $4\frac{1}{2}\%$ interes.?

S'a rogatu de comit. se'i dea indrumare, ce ar fi de facutu? Comit. inse a amenatu lucrulu pana la acésta adunare. Deci avendu asoc. unu capitalu de 18,100 fr. in asemnatiuni ipotecarie, cari pana acum aduceau 5% interesuri, ér dela Iuniu a. c. incóce numai 4½% aducu, i se pare, ca ar avé mai mare dobenda, déca acestu capitalu alu asoc. s'ar eloca altucum si anume déca s'ar preface in obligatiuni urb. trans., din care cu 70 fr. se cumpara sut'a, detragenduse 7% numai dela interesuri.

Dn. pres. provocandu pre membrii cá se graiésca la obiectulu acest'a, dn. S. Vajda propune, ca pre capitalulu acela se se cumpere proprietate de pamentu. Dn. adv. dr. Iac. Brendusianu dice, ca cumperarea proprietatii de pamentu, in interesulu unei asoc. nu se platesce, si vede a fi mai cu scopu, se se iea obligatiuni urbariali. Parerei acesteia se alipesce si Dn. Ioanu P. Maieru.

Dn. vicepres. I. Hanni'a, deslucindu in ce sta asemnatiunea ipotecaria, dice, ca presentanduse cineva cu 100 fr. i se platescu 6% anticipative; acuma inse s'a redusu asemnatiunea acést'a la 5% platiti totu anticipative. Dupace inse dela 1. Iuniu 1868 si asemnatiunile ipotecarie suntu supuse darei de venitu de 20%, de acum inainte se dau mai pucinu de 5% si anume cam 4½%.

Dn. Elia Macelariu e de parere, se se imputernicésca comit. din partea acestei adun., cá se iea 20 actiuni ale bancei generali de asecuratiune reciproca „Transilvaniei;“ si acestea nu pentru aceea propune, cá si cum n'ar fi deplinu convinsu, ca capitalulu asoc. ar fi destulu de asecuratu, déca intregu s'ar preface in actiuni de acestea, ci pentruca adunarea, necunos-cêndu inca pre deplinu institutiunea cea noua, póte nu este cu totulu incredintiata, pentru aceea propune, cá numai 20 actii se se ia.

Dn. pres. e de parere, ca mai securu este se se elocéze banii asoc. in mai multe feliuri de chartii, cá déca asoc. intru un'a ar suferi ceva scadere, in alta parte se aiba castigu. Deci propune, se se eloceze banii asoc. atatu in chartii de statu, catu si in chartii private.

Dn. capitanu Stezariu modifica motiunea sa in favórea propunerei dlui E. Macelariu. Dn. adv. dr. I. Brendusianu nu póte primi propunerea dlui E. Macelariu, dupace precum i se pare, banc'a gen. de asecuratiune reciproca „Transilvani'a“ este espusa falimentului. Dn. V. Romanu reflecta la temerile dlui

adv. I. Brendusianu, ca singuru dn. Franciscu bar. de Milius presedintele consiliului administrativu alu bancei, representa atat'a avere, cá actiile fondului de intemeiere se fia asecurate. Apoi §. 4 alu dispușetiuuniloru introductórie ale bancei, aprobate de inalt. ministeriu de comerciu dice, ca pana la activarea societatiei garantéza fundatorii, resp. membrii administratiunei supreme, pentru sigurantí'a si bun'a intrebuintiare a sumeloru incurse la fondulu de intemeiere. Dupa activarea societatiei garantéza pentru implinirea tuturor obligamentelor primite facia cu fondulu de intemeiere, societatea intréga.

Ne mai luandu altii cuventulu la propunerea dlui presied., adunarea primesce, ca capitalulu asoc. de 18,100 fr. in asemnatiuni ipotecarie, se se prefaca astfeliu, catu pentru 2000 fr. se se cumpere 20 actii dela banc'a de asecuratiune „Transilvani'a,” ér pentru cele 16,000 fr. se se ia obligatiuni urbar. de Transilvani'a.

XXIII. Dn. Gavrilu Manu cetesce raportulu comisiunei esmise spre esaminarea motiuniloru si a propuneriloru, alaturatu sub N.). Comisiunea 1) la renuncierea dlui protosingelu Nic. Popea din postululu de membru alu comit. este de parere, ca acést'a renunciere se se ia spre sciintia, ér pentru intregirea comitet. se se aléga unu altu membru pentru acestu locu vacantu.

Dn. secret. II. Ioanu V. Rusu doresce, cá alegerea membrului nou alu comitet. se se temple in intielesulu statuteloru prin voturi.

Dn. Elia Macelariu arata lips'a, cá membrulu celu nou, se fia cu locuintí'a in Sibiiu si spre scopulu acest'a propune adunarei, cá pre unu barbatu indemanatecu pre dn. V. Romanu.

Dn. vicepresied. I. Hanni'a recomenda atentiunei adunarei impregiurarea aceea, ca fiotoriulu membru trebue se coprendia in comitetu locul dlui protosingelu N. Popea.

Dn. dr. Ratiu comenda pre dn. Vis. Romanu. Intr'aceea respicanduse dorinti'a adunarei de a implini postululu acest'a prin votisare: Dn. presied. suspende siedinti'a pre vreo cateva minute, si provóca pre membrii cá se'si depuna voturile lor in urna.

Redeschidienduse siedinti'a dn. pres. incunoscientiéza, ca in urna s'au datu cu totulu 78 voturi si propune pre dd. Dem. Coroianu vicariu, Ios. Vulcanu si profes. Ioanu Moldovanu de membrii ai comisiunei, carei se se concredia computarea vo-

turilor, care priminduse de adun., se si departéza spre implinirea insarcinarii luate de acei membrii.

2) In privinti'a intrebarei, óre póte comit. estradá membriloru celoru noi diplom'a de membru fara incuviintiarea adunarei ori nu? adunarea primesce propunerea comisiunei, ca adeca: comit. asoc. póte estradá diplom'a membriloru fundatori si ordinari dupa depunerea capitalului séu a tacsei anuali, numai decatu; in casulu acel'a inse, candu comit. ar aflá in contr'a cutarui membru nou, vreunu impedimentu din ori si ce privintia, de sine se intielege, ca acelasi are de a aduce unu asemenea casu, inaintea adunarei spre decisiune, carea singura e competente de a decide despre primirea séu respingerea cutarui membru.

3) Asemenea primesce adunarea parerea comisiunei, data la propunerea dlui Vis. Romanu de a infintiá un'a tipografia propria a asoc., cá anume comit. se castige datele necesarie despre venitele si spesele aprosimative ale unei tipografii infintiate, totudeodata se lamureze spesele diverse, ce le are asoc. de solvitu pentru tiparirea scrisoriloru despre afacerile proprie ale asoc.

4) Primesce mai incolo adunarea parerea comisiunei date la alta propunere a dlui V. Romanu, cá asoc. pre spesele sale se edea carti de instructiune pentru scólele populari romane, insarcinanduse comit., cá acelasi dupa cointielegere cu resp. ordinariate, se lucre unu proiectu detaiatu in asta privintia.

5) La propunerea dlui V. Romanu despre tiparirea catalogului cartiloru bibliotecei asoc. si a obiectelor, ce compunu museulu aceleia, precum si despre gatirea unui proiectu despre modalitatea, cum ar poté folosi membrii asoc. bibliotec'a: Comisiunea este de parere, ca catalogulu se se tiparésca in fói'a asoc., ér in privinti'a folosirei cartiloru, se se insarcineze comit. de a face unu proiectu pana la adunarea viitoria.

Dn. V. Romanu nu este intestulitu cu parerea comisiunei, dupace spre folosirea indemanateca a bibliotecei e de lipsa, cá se se tiparésca deosebi unu catalogu dupa ordinea arangearei bibliotecei.

Dn. presied. inse reflectandu pre antevorbitoriulu, ca pre langa starea materiale cea apesatoria a asoc. n'ar dovedi economisare tiparirea unui asemenea catalogu deosebitu, care apoi ar remanea nevendutu, si observandu, ca catalogulu intregu se póte tipari in unu singuru numeru alu fóiei „Transilvani'a," adunarea primesce parerea comisiunei.

6) La ofertele strapuse prin dn. Iac. Muresianu de 1602 fr. in favórea literaturii juridice si a latirei cunostiintelor agromice intre poporul romanu, comisiunea este de parere, ca adun. se primésca ofertele aceste si se le manipuleze in modulu acela, cá dupace asoc. de presentu nu dispune de atari capitale, cu cari ar poté infintiá o academia juridica, séu vreo scóla agronomica, interesurile sumelor oferite deocamdata se le intrebuinteze, amesuratu intentiunei oferentiloru spre inaintarea scopuriloru amentite, ér atunci, candu infintiarea institutelor proprii s'ar poté efectuí, aceste oferte se sé intrebuinteze spre acela.

Dn. dr. Ratiu e de parere, ca asociat. numai sub conditiunea aceea se primésca ofertele aceste, ca déca se va poté realisé infintiarea unei academii juridice, atunci ofertele aceste se se intrebuinteze spre scopulu acest'a, si dreptu aceea se se intrebe oferentii, óre au voia, cá asoc. numai pana atunci se manipuleze ofertele acestea?

Dn. Ioanu Florianu doresce, cá tóta sum'a acést'a priminduse de adunare spre manipulare, se se prefaca in obligatiuni de statu, interesurile ei inca se se adauge la capitalu, si déca mai tardiu se va redicá un'a academia juridica, atunci sum'a oferita pentru academia se se deriveze spre acestu scopu.

Dn. vicepresied. I. Hanni'a considerandu, ca intre ofertele aceste suntu si obligatiuni private, scóterea caror'a cam dearendulu casiuna spese asoc., doresce cá celi ce facu oferte pre sém'a asoc., se le faca aceste scutite de tóta sarcin'a.

Dn. deputatu Medanu ar primi si obligatiuni private catu de multe pre sém'a asoc.

In urma dn. presied. observandu, ca dupace parerea comisiunei nu lovesce in statutele asoc. si nu se abate dela intentiunea oferentiloru, nu este dificultate, pentru care acea parere se nu se póta primi: adunarea primesce propunerea comisiunei in privintia acestoru oferte.

7) Ce se tiene de propunerea dlui cons. Iacobu Bolog'a despre infintiarea reuniuniloru tienutali, comisiunea e de parere, cá comit. luandu deslucirile necesarie dela dn. propunetoriu, se pregatésca unu planu despre acésta propunere pana la adunarea venitória. Acésta parere din parerea comisiunei, adunarea o primesce, ér ceealalta parte, cá si pana atunci numerulu colectoriloru se se inmultiasca dupa numerulu tracturiloru protopopesci, si totuodata colectoriloru se se impuna, cá totu la trei lune se refereze comit. despre rezultatulu colecte-

loru, acésta parte din parerea comisiunei a datu ansa la discusiune.

Dn. secret. II. Ioanu V. Rusu dice, ca comit. inca mai inainte a insarcinatu pre colectoru, cá se relationeze despre rezultatulu colecteloru, luanduse afara inse doui séu trei, celialalti de feliu n'au relationatu. Nici nu jace reulu in numerulu celu pucinu alu colectoriloru, dupace comit. la propunerea dlui pres. inca in 17. Sept. 1867 pre langa colectorii de mai inainte a numitu mai multi dd. membrii de colectoru ai asoc.

Dn. presied. afla caus'a reului in nepasarea si lips'a zelului colectoriloru, zelulu acest'a trebue se se destepete.

Dn. Gavrilu Manu crede, ca déca cineva este provocatu de comit., onórea 'lu obléga cá se respunda, óre primesce séu ba deregatori'a de colectoriu; déca primesce, comit. luandu acést'a in cunoscíntia, póte se'i impuná datorinti'a, cá se refereze comit. totu la trei lune despre rezultatulu activitatiei sale.

Dn. presied. observa, ca la asia ceva s'ar poté numai provocá colectorii, dar nici decum nu li se póte impune o indatorire cá acést'a, deci nu partinesce propunerea comisiunei, ca déca nici macaru un'a data in anu nu referéza colectorii, este convinsu, ca totu la trei lune cu atatu mai pucinu voru referí.

Dn. E. Macelariu doresce, cá se se laude in adunari colectorii, cari au fostu zelosi in ducerea deregatorii loru.

Dn. can. Gregoriu Mihali e de parere, ca cu ocasiunea adunariloru comit. se raporteze despre activitatea desfasurata din partea fiacarui dn. colectoriu.

Acésta propunere priminduse de adunare, comit. se insarcinéza a'si tiené de strinsa datorintia, la fiacare adun. gen. a referí despre toti colectorii in deosebi, carii si cum si-au implinitu deregatori'a incredintiata loru, precum si pre acelia ai incunoscíntiá adunarei, cari nimicu n'au facutu in interesulu asociatiunei.

8) La propunerea dlui Vicariu Michailu Pavelu facuta in numele mai multoru membrii din comitatele Maramuresiu, Satu-mare si Ugocea, cá adunarea se adauge catra statutele asoc. unu §., in intielesulu caruia activitatea asoc. trans. se se estinda si preste comitatele numite, comisiunea é de parere, ca dupace in intielesulu statuteloru, inteligenti'a comitateloru amentite inca póte intrá, si catu va fi intratu unu numeru frumosu cá membrii ai asoc., de sine se intielege, ca activitatea asoc. trans. de facto e estinsa si preste tienuturile acele, si cumca membrii din acele comitate, precum si poporulu inca se potu impartasi din

tóte binetacerile acestei asoc., fara se fia de lipsa a adauge unu nou §. la statute.

Dn. protop. Ioanu Popu intre urmarile binefacatoriá ale asoc. recunósce si aceea, ca tienendusi dens'a in fiacare anu in alte tienuturi adunarile sale, romanii din tóte partile se destépta la un'a mai via interesare pentru acésta asociatiune salutará, dreptu aceea ar dori se se enuntia, cumca asoc. trans. si in comitatele amentite isi póte tiené adunarile sale.

Dn. dr. Ratiu dice, ca in intielesulu statuteloru, defigerea tempului si locului tienerei adun. gen. venitorie depende nu-mai dela adun. gen.; asoc. totudeauna acolo 'si-va tiené adunarile sale, unde se va defige cá se se tiená, in adunarea cea mai de curendu tienuta.

In urm'a acestor'a adun. primesce propunerea comisiunei in asta privintia. — Si cu aceste se finí discusiunea preste raportulu comisiunei, delegata pentru desbaterea propuneriloru.

XXIV. Dn. presiedinte provóca pre membrii adunarei, cá acelia, cari aru avé voia de a face propuneri, se se grabésca a le face.

Dn. Elia Macelariu cu durere trebue se recunósca, cumca propunerea dlui G. Baritiu facuta si primita in siedinti'a III. din 25. Oct. 1867 a adunarei din Sibiu, cá se se recéra manuscriptele aloru Sam. Miculu si Georgie Sincai dela ministeriulu din Vien'a, inca nici pana in diu'a de astadi nu s'a efectuitu; deci propune se se insarcineze comit. a lucrá cu dea-densulu intr'acolo, cá manuscriptele acele pretiuite, se se procure asociatiunei, si despre rezultatulu pasiloru facuti se refereze adunarei.

Dn. secret. II. Ioanu V. Rusu raspunde dlui Elia Macelariu, ca comitet. a cerutu manuscriptele acele, dar nu le-a capetatu.

Deci adunarea concrede comit., cá se intreprindia pasi noui pentru capetarea acelor manuscripte, si déca n'ar reesi ale dobendi, se staruésca celu pucinu la loculu competente, cá ti-parinduse acele, se se redea literaturai nationali.

XXV. Dn. can. Ioanu Anderco machnitu fiindu pentru recel'a membriloru asoc. in depunerea tacsei anuale, propune, cá adunarea se enuntia, ca fiacare membru, dupace se insinua, se léga pre onórea sa romana, ca va remanea credintiosu asociatiunei pana la mórté.

Dn. Gavrilu Manu se indestulesce, cá obligatiunea acésta se se estenda celu pucinu la 6 ani.

Dn. protop. Sim. Balintu vedindu, cata neplacere aduce incassarea din anu in anu, mai doresce, cá se remana lucrulu cum a fostu. D. protop. Alimpiu Barboloviciu partinesce propunerea dlui can. I. Anderco.

Dn. presiedinte nu afla cu cale a sili pre nimene, cá se se lege pre onórea sa, ca va remanea credintiosu asociatiunei. Impregiurarile private suntu adeseori atatu de grele, incatu pre langa tóta bunavointi'a, nu lasa pre unii cá se mai póta implini datorinti'a loru facia cu asoc.; inse e lucru sciutu, ca fiacine este membru ord. alu asoc. déca si pana ce platesce 5 fr. v. a. pre anu; sil'a fisica séu morala nu este cu scopu a intrebuintia. Mai bine ar fi se se cetésca in adun. gen. numele membriloru, cari au contribuitu tacs'a anuala si se se publice in totu anulu in fói'a asoc. conspectulu membriloru zelosi in implinirea acestei datorintie.

Acésta din urma propunere a dlui presiedinte priminduse de adunare, se redica la valóre de cònclosu.

XXVI. Dn. Sam. Vajda in legatura cu propunerea din sied. III. a adun. din Clusiu, 'si ia voi'a de a recomenda de nou atentiunei adunarei, un'a modalitate usióra de a stringe in totu anulu unu capitalu insemnatu, spre dispusetiunea asoc. Anume, déca in fiacare comuna romana, totu omulu ar conferí dupa capu cate doui séu trei cruceri pre anu, spre scopulu asoc., capitalulu mai ca ar fi infintiatu. Este inse convinsu, ca multi de stare materiala mai buna, aru conferí si mai multu: colect'a acésta fòrte pre usioru s'ar poté efectuí prin resp. dd. parochi, cari in serbatórea aratarei Domnului, amblandu cu crucea din casa in casa, ar poté stringe si ofertulu acest'a, si strapunendu'lu pre calea protop. la respectivele ordinariate, aceste ar avé bunatate a subministrá ofertele incass'a comit. asoc.

Dn. presied. i se pare, ca dupace aruncaturi pre pung'a poporului nu se potu face, nici se póte sili poporulu la ceva contribuire spre scopulu asociatiunei, tóta propunerea dlui S. Vajda se reduce la aceea, ca comitet. se róge pe ven. ordinariate, cá se provóce pre resp. dd. parochi la indemnarea poporului, pentru cá se conferésca din buna voia, catu de catu, din anu in anu, spre sporirea fondului asoc.

Ceea ce si priminduse de adunare, se concrede comitet. spre efectuare.

XXVII. Dn. Elia Macelariu considerandu, ca din actele adun. gen. a asoc. se afla inca multe esempl. nevendute, care

facu numai preste mana in localitatea cancelariei asoc., propune se se impoternicésca comit. a darui doue tretine din esemplariale acelea, pre sém'a aceluor membrii ai asoc., cari aru dori se le aiba.

Acésta propunere aflandu resunetu in adunare, se si primesce cu acea adaugere din partea dlui presiedinte, ca dori-torii de a avé esemplarie din acele acte, se se adreseze catra comitétu si portoriulu postalul densii se 'lu supórte.

XXVIII. Dn. Ios. Vulcanu cá referinte alu comisiunei esmise spre computarea voturiloru date la alegerea membrului celui nou alu comitet., incunoscintiéza, ca din cele 78 voturi intrate in urna, 48 s'au datu dlui capitanu in pensiune Ioanu Bradu, ér 30 dlui V. Romanu; deci dn. pres. declara, ca dn. capitanu Ioanu Bradu este alesu de membru alu comit. asoc. trans. cu maioritata voturiloru, pre care adunarea 'lu saluta cu strigari de „se traiésca.“

XXIX. Dn. capitanu Const. Stezariu, cassariulu asociat. susterne adunarei unu conspectu sumariu alaturatu aici sub O) despre toti banii intrati in cass'a asoc. trans., cheltuiti si remasi dela urdirea asoc. pana la adun. gener. din Gherl'a, din care se vede, ca sum'a totala a intrateluor face 46,114 fr. 21 cr., subtragendu erogatele cu 16,136 fr. 62 cr., remane unu restu de 29,977 fr. 59 cr.

XXX. La intrebarea dlui presiedinte, ca nu are cineva de cugetu a propune denumirea de membri onorari ai asoc. dintre barbati binemeritati? dd. Gavrilu Manu si Al. Nemesiu propunendu pre dn. Carolu Torm'a comitele supremu alu Sol-nocului din Iaintru, cá pre unu archeologu iscusitu si culti-vatoriu alu limbei romane, adunarea nu'lu primesce.

Dn. Iosifu Vulcanu pre dn. Bogdanu Petriceicu Hajdeu celu teneru, istoriculu neobositu din Romani'a, care se si primesce de adunare cu unanimitate.

Asemenea la propunerea dlui Iustinu Popfiu se primesce de membru onorariu dn. Vasiliu Alesandrescu Urechia pentru meritele, ce si-a castigatu facia cu mai multe institute natiu-nale din patria, inavutiendu bibliotecele cu opuri pretiuite.

XXXI. La propunerea dlui Iosifu Popu jude sing. adu-narea respica recunoscinti.a sa cea mai viua comitetului pentru activitatea desfasiurata in anulu decursu.

Dn. presied. insusi marturisesce activitatea comit., dupace acést'a o dovedescu actele asoc., si se bucura de consideratiu-ne, cu carea este adunarea catra ostenelele comitetului; dupace

inse domni'a sa numai de doue ori a fostu de facia la siedintiele comit. si trebile asoc. preste totu le-a condusu dn. vicepresied. Ioanu Hanni'a, dreptu aceea doresce, cá adunarea acestui barbatu zelosu, deosebi se'i rostésca multiumita, ceea ce se si intempla intre strigari de „se traiésca.“

Dn. vicepres. Ioanu Hanni'a este convinsu, ca déca se atribuesce comit. si densului in specie, vreo activitate, acést'a trebue se se multiamésca mai cu sém'a si impintenarei dlui presiedinte; dreptu aceea propune cá se i se oreze din partea adunarei cea mai profunda multiamire. Ceea ce sesi facù, resunandu localitatea adunarei de „se traiésca“ indelungate.

XXXII. Dn. presiedinte punendu la ordine detiermurirea tempului si alegerea locului adunarei gen. viitórie, incatu pentru tempu este de parere, cá dupace preotimea cu ocasiunea serbatórei santei Mariei este impededata de a acurge la adunari, tempulu adunarei viitórie se se defiga séu inainte, séu dupa decurgerea postului amentitu. Acést'a priminduse de adunare, se decide, cá adun. gen. a IX. se'si tiena siedinti'a I. in 10. Aug., ér siedinti'a II. in 11. Aug. 1869 dupa cal. greg.

Ce se tiene de locul adunarei viitórie, dn. presied. in-sciintiéza, ca a sositu in ast'a privintia la adunare unu telegramu si s'a insinuat un'a decisiune. In telegramu comunitatea opidana Naseudu se róga de adunare, cá se o onoreze cu presentia in anulu 1869. In decisiune conferenti'a membriloru presenti din Maramuresiu, Satu-mare, Ugocea, Chióru, Crasn'a si Solnoculu de midiulocu, insarcinéza un'a comisiune sub presidiulu dlui vicecapit. Ios. Popu spre a se roga, cá adunarea an. venitoriu se se tiena in Siomeut'a mare.

Dn. Elia Macelariu cu tóte, ca nu este provocatu din partea respectiviloru, face un'a contrapropunere, si doresce cá adunarea viitória, se se tiena in opidulu Dev'a, pentruca in anii acesti de pre urma, ambe adunarile s'au tienutu in parti mai departate de Brasiovu si Sibiiu, si pentruca comunicatiunea va fi mai inlesnita in partile acele, si in urma pentruca tienen-duse adunarea in Dev'a, mai usioru s'aru induplecá fratii banatiani se intre in asociat.

Pre langa Siomeut'a pledéza din mai multe motive ddni vicecapitanu Ios. Popu, vicariulu Mich. Pavelu, vic. Dem. Corioianu, protop. Georgiu Marchisiu si propriet. Ioanu Cucu.

Dn. dr. Ratiu a combinatu tóte impregiurarile si a devenitu la acea convingere, ca nu este cu scopu, cá adun. viitória se se tiena in Siomeut'a; inse nicii propunerea dlui Elia Ma-

celariu nu o spriginesce, ci alegendu calea de midiulocu, propune cá se se tiena astadata adunarea la Naseudu, ér cei ce pledéza pentru Siomcut'a, se faca bine si se astepte pana ce adun. gen. va alege cu unanimitate Siomcut'a de locul adunarei viitórie.

Dn. vicariu Gregoriu Moisilu dice, ca motivele aduse pre langa Dev'a, militéza si pre langa Naseudu, care inca e confiniaria cu Bucovin'a si cu Maramuresiulu.

Dn. Andreiu Cosma respinge propunerea dlui Elia Mace-lariu, mai multu pondu pune pre vorbirea dlui dr. Ratiu, dar nu o póte partini, pentruca nu cunósce impregiurari, cari se póta impedecá cultivarea poporului romanu; in urma se róga de celi ce pledéza pre langa Naseudu si Dev'a, cá se mai astepte pana ce adunarea va votá cu unanimitate tienerea adunarei la Naseudu séu Dev'a.

Dn. Ioanu Florianu partinesce propunerea dlui dr. Ratiu.

Inchidienduse desbaterea, dn. presied. aduce inainte tóte trele propunerile pentru Dev'a, Naseudu si Siomcut'a: parte din membrii presenti se dechiara pentru Naseudu, parte pentru Siomcut'a. — Observanduse inse, ca multi dintre cei de facia nu suntu membrii ai asoc., dn. presiedinte provóca pre ddn. óspeti se se traga indereptu. Intemplanduse acést'a, provóca pre ddn. membrii se se despartiésca in doue parti si cei ce stau pre langa Siomcut'a, de locul adunarei viitórie, se se insire deadrept'a, ér celi ce stau pre langa Naseudu, deasteng'a presidiului.

Fiindu inse cu anevoia a deosebi, pre care lature sta maioritarea, dn. presiedinte se bucura de rivalitatea membriloru in dorinti'a nobila de a fi fericitati cu presenti'a adunarei, si dispune votisarea nominale.

Dn. capitanu Const. Stezariu cetindu catalogulu membri-loru, fiacre dintre celi de facia la audiulu numelui seu, isi depune votulu, si fiindu 34 membrii pre langa Siomcut'a, ér 28 pentru Naseudu, dn. presied. enuntia, ca locul tienerei adunarei gen. IX. pre anulu 1869 este Siomcut'a mare.

XXXIII. Aratanduse lips'a unei comisiuni pentru verificarea protocolului acestei siedintie, la propunerea dlui presied. adunarea alege pre urmatorii ddni, locuitori in Gherl'a: Can. Ioanu Anderco, vicecom. Mich. Bohetielu, asesoriu A. Nemesiu, not. cons. Lazaru Huza si vicenot. comit. Vasiliu Popu, carii la propunerea dlui Ioanu Cucu se insarcinéza totuodata a respicá magistratului cetatiei libere Gherl'a, multiamit'a cea mai

adunca a adunarei, pentru rar'a ospitalitate, cu care a imbraciatu cetatea Gherl'a acésta adunare.

XXXIV. Terminanduse estu modu agendele acestei adunari, dn. presiedinte tienù o cuventare potrivita catra adunare, care se alatura aici sub P). Dice, ca pre catu de mare a fostu bucuri'a tuturor la intalnire si petrecere la olalta, cu atat'a ni-e mai mare machnirea, candu vedemu, ca ér trebue se ne despartimu; durerea inse nio astempera speranti'a, ca la anulu ér ne vomu intalni. Adresanduse apoi catra Ilustr. sa dn. ep. dr. Ioanu Vancea si catra locuitorii acestui orasiu, le esprime cea mai cordiale multiamita pentru amórea fratiésca si placerea, cu care au primitu acést'a adunare in midiuloculu lor. In urma multiamindu in numele asoc. intregi ddloru membrii, cari n'au pregetatu ostenél'a, ci au acursu a redicá decórea acestei serbatori natiunali: i róga, cá si in decursulu anului viitoriu, se nu'si retraga spriginulu dela inaintarea scopului asoc., si exprimendu'si dorinti'a de a se intalni la anulu cu totii la Siomcut'a mare, isi ia remasu bunu dela adunare, eschiamandu: „se traiésca natiunea romana!“

Si asia se inchiaie siedinti'a la 8 óre sér'a, ér membrii se departara sub impresiunea celoru mai cordiale sentimente fratiesci, si cu dorinti'a ferbinte de intalnire la Siomcut'a.

Datu in Gherl'a cá mai susu.

Lad. Basiliu Popu mp.
presiedinte.

Ioanu V. Rusu mp.
secret. II. alu asoc. trans.

Notari ad hoc:

Iustinu Popfiu mp.

Vis. Romanu mp.

Dr. V. Mihali de Apsi'a mp.

S'a cetitu si autenticatu in Gherl'a la 3. Sept. 1868.

Ioanu Andercohomorodanulu mp,

Michaiu Bohetielu mp.

Lazaru Huza mp.

Alesandru Nemesiu mp.

Vasilie Papu mp.

membrii comisiunei verificátorie.

I n t r a t e

- 1 La adunarea generala din anulu trecutü tienuta in Clusiu in 26, 27 si 28 Augustu 1867 st. n. au remasu in restu

Pe anulu curentu 1867^s/8 au intratu:

- 2 Tacse dela membrii fundatori si ordinari pe anulu curentu
 3 " restante din anii trecuti dela membrii ordinari
 4 " anticipative pre 186^s/9 dela unu membru ordinariu
 5 Interese dupa obligatiunile imprumutului de statu
 6 " " " metaliques si de loteria
 7 " " " urbariale transilvane
 8 " " " urbariale ungurene
 9 " " " asemnatiuni de ale bancei ipotecarie
 10 Pentru diplome
 11 Pentru cas'a telechiana din Abrudu venduta
 12 Dela unu concertu tienutu in Clusiu in 27. Augustu 1867
 13 Colecte si oferte au intratu
 14 Pentru acte de ale adunariloru gen. vendute si anume: 12 ecseml. din I, 11 ecs. din II., 12 ecs. din III., 2 ecs. din IV., 45 ecs. din V. si 59 ecs. din VI.
 15 Pentru manufacturi vendute de ale espusetiunei din Brasiovu
 16 S'au cumperatu obligatiuni urbariale transilvane in pretiu nominalu de
 17 Prenumeratiuni la fôia asociatiunei „Transilvani'a au intratu

Sum'a intrateloru .

E r o g a t e.

- 18 Secretariului II. onorariulu anualu
 19 " " ajutoriu pentru unu scriitoriu stabilu (că stipendiu)
 20 " " pentru spesele cancelariei
 21 Stipendia pentru juristii: G. Geras. Rusu in Vien'a, Andr. Cosm'a si Ed. Nemesiu in Pest'a à 100 fr. = 300 fr. si Ieronimu Gheja in Sibiiu 70 fr., cu totulu
 22 Stipendia pentru pedagogii Stef. Torpanu si Georg. Munteanu in Prag'a à 350 fr.
 23 " pentru tehniculu Dionisiu Radesiu in Vien'a
 24 " pentru agronomistulu Georgiu Vintilla in Ungarisch-Altenburg
 25 " pentru studentii in scôle reale Iosifu Macsimu in Sibiiu si Const. Popoviciu in Brasiovu à 50 fr.
 26 Ajutorie pentru sodalulu I. Bogorinu, care s'a facutu maestru de cisme in Sibiiu
 27 Ajutorie pentru invetiaceii de meserii Iul. Marcianu in Clusiu si Ioanu Piso in Sasu-Sebesiu à 25 fr.
 28 Baniü gat'a, cu carii s'au cumperatu obligatiunea urb. trans. de sub Nr. cur. 16
 29 Pentru edarea fôiei asociat. „Transilvani'a“ | dupa prot. purtat deosebi fr. 699.10
 " procurarea prot. etc. pent. acêsta fôia | pana la ultimulu Iuliu a. c. „ 22.96
 30 Spese extraordinarie

Sum'a erogateloru

Subtragându erogatele remane astadi in restu

I N T R A T E

Bancnote		Argintu		A u r u			Asemnatiuni de ale bancei ipotecarie		Obligatiuni de statu		Sum'a	
i n v a l u t a a u s t r i a c a												
fr.	cr.	fr.	cr.	galbeni	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.
2018	55	11	25	4	20	—	18100	—	7886	—	28035	80
490	—	—	—	1	5	—	—	—	315	—	810	—
1000	—	5	—	—	—	—	—	—	420	—	1425	—
5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
—	68	65	50	—	—	—	—	—	—	—	66	18
19	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	6
310	3 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	310	3 1/2
39	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	6
452	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	452	50
20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—
258	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	258	—
247	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	247	69
130	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	77
60	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	50
15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1050	—	1050	—
858	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	858	—
5924	84 1/2	81	75	5	25	—	18100	—	9671	—	33802	59 1/2
200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—
380	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	380	—
700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700	—
300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—
330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	330	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—
668	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	668	50
722	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	722	6
64	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	44
3825	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3825	—
2099	84 1/2	81	75	5	25	—	18100	—	9671	—	29977	59 1/2

I n t r a t e

Translatura (restulu de dincolo) .

Specificatiunea acestui restu.

a) bani gat'a:

In bancnote si arama

In argintu si auru

b) Asemnatiuni de ale bancei ipotecarie:

Seri'a A Nr. 4179 à 10000 fr., seri'a A Nr. 3267 à 5000 fr., seri'a A Nr. 7252, 7253 si 7254 à 1000 fr. = 3000 fr., si seri'a B Nr. 6167 à 100 fr., tôte ddto. 21. Fauru 1868, in suma

c) Obligatiuni de statu:

2 bucati Metalliques à 100 fr. = 200 fr. m. c. séu

2 " cu sorti de loteria din anulu 1860 Nr. 504 si 1592 à 100 fr. v. a.

2 " urbariale transilvane à 1000 fr. = 2000 fr.. 4 bucati à 500 fr.

= 2000 fr., 24 bucati à 100 fr. = 2400 fr., si 2 bucati à 50 fr. = 100 fr. (Numerii acestoru obligatiuni se vedu din conspectulu purtatu deosebi) in suma totala 6500 fr. m. c. séu

8 bucati urbariale ungurene à 100 fr. = 800 fr. m. c. séu

10 " Imprumutulu statului (nationalu) à 100 fr. = 1000 fr., si 26 bucati à 20 fr. = 520 fr., in suma 1520 fr. m. c. séu

Sum'a cea deasupr'a .

B i l a n t i u.In anulu trecut 186⁶/₇ au remasu restu

In an. acest'a au intratu venitu curatu dupa subtrageroa sumei de sub Nr. cur. 28

Totulu cu restulu din anulu trecut .

Chieltuielele pe anulu acest'a 186⁷/₈ au fostu dupa subtragerea sumei de sub Nr. cur. 28

Remane restu la adunarea generala a VIII. .

Alaturandu restulu din an. tr. cu celu de acumu au crescutu fondulu cu .

Ofertele si colectele de sub Nr. cur. 13 au intratu: fr. cr.

1) dela inclit'a judecatoria civila a comitatului Solnocu de mijlocu 66 67

2) dela dn. asesoru la sedri'a comit. in Clusiu Leontinu Popu . . 20 —

3) dela economii de oi din comun'a Talmacelu scaunulu Sibiului . 20 —

4) Prin laudabil'a staruintia a dn. colectoru din Noerichu Ioane Zaharia colecte dela urmatorii domni din Fofeldea: Ioane Bonc'a teologu absolutu 5 fr., Petru Manoila invetiatoriu 5 fr., An'a Zaharia marit. I. Bonca 40 cr., Ios. Chirtopu jude 1 fr. 50 cr., Chiridonu Ganea economu 1 fr., Zosimu Chirtopu colectoru 1 fr., Ioanu lui Zosimu 40 cr., Aronu Chirtopu 40 cr., Ioanu Hidu not. 50 cr., Iosifu Niagu oratore 50 cr., Petru A. Sopa 40 cr., Ioane M. Chirtopu 40 cr., Mateiu Alesandru invet. din Ilenboc'a 5 fr., Ioanu Stoic'a not. in Sasaujiu 1 fr. 50 cr., Sim. Ciocanu din Glimboc'a 40 cr., Ioanu Banca parochu 40 cr., Ioane Dragomanu 20 cr., Dragomanu Dragomanu 30 cr. din Czichendealu, dupa detragerea postportului de 20 cr. 24 10

Sum'a . 130 77

I N T R A T E												
Bancnote		Argintu		A u r u			Asemnatii de ale bancii ipotecarie		Obligatii de statu		S u m' a	
i n v a l u t a a u s t r i a c a												
fr.	cr.	fr.	cr.	galbeni	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.	fr.	cr.
2099	84 1/2	81	75	5	25	—	18100	—	9671	—	29977	59 1/2
2099	84 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2099	84 1/2
—	—	81	75	5	25	—	—	—	—	—	106	75
—	—	—	—	—	—	—	18100	—	—	—	18100	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	210	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6825	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	840	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1596	—	9671	—
2099	84 1/2	81	75	5	25	—	18100	—	9671	—	29977	59 1/2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28035	80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5098	29 1/2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33134	9 1/2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3156	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29977	59 1/2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1941	79 1/2

Sibiu, 21. Augustu 1868.

Const. Stezariu,
capit. in pens. si cassariu alu asoc. trans rom.

Pentru controloru:
N. Cristea.

Conformu conclusului adusu in sedinti'a II. a adun. gener. a asociatiunei trans., tinuta la Gherla in 26. Augustu c. n. punctu XIX., se da prin acest'a in partea presidiului asociat. absolutoriu dlui capitanu si cassariu alu asociatiunei Const. Stezariu, cu privire la ratiociniulu seu pe anulu 1867/s.

Sibiu, 15. Sept. 1868.

Ladislau Basiliu Popu mp.,
presedinte.

I. V. Rusu,
secret. II. alu asoc. trans.

Acte de ale adunarei generale din 1868.

(Fine).

Propunerea dlui vicariu Michailu Pavelu.

In urm'a consultarei mai multoru membrii ordinari ai asociatiunei trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu locuitorii in comitatele Maramuresiu, Satu-mare si Ugocea considerandu, ca numarul membrilor ordinari din comitatele atinse cresce din di ce merge, si se imaresce deodata in interesulu romaniloru din aceste parti catra asociatiunea transilvana.

Considerandu mai departe, ca folósele asociatiunei prescrise in §§. 2 si 23 lit. i), sunatórie despre inaintarea literatur'e romane, despre impartirea stipendiiloru si premiiloru, precum si despre prefigerea tempului si locului adunantie generale, suntu de poftitu si intru comitatele sustinse totu in acea mesura, cá si in Transilvani'a intru unu modu proportionatu.

Subscrisulu din incredintiarea mai multoru membrii ordinari, isi e libertate de a face urmatóri'a propunere: onorat'a adunare se binevoiésca a adauge catra statutele asociat. unu §. in intielesulu caruia „Activitatea asociatiunei transilvaue se estinde si asupra comitat. Maramuresiu, Satu-mare si Ugocea.

Gherl'a, 25. Augustu 1868.

Michailu Pavelu,
vicariulu Maramuresiului.

Propuneri pentru adunarea gener. a asociat. trans. rom.

tienuta la Gherl'a in 26. Aug. 1868 de catra subinsemnatulu membru alu ei.

1. Adunarea generale se decida in principiu infintierea unei tipografii proprie a ei in Sibiiu. Spre scopulu acest'a séu se insarcineze pre comitetulu asociatiunei, séu se aléga o comisiune anume, cá pana la adunarea gener. viitóre, séu, déca s'ar putea, mai curendu, se elaboreze unu proiectu despre modulu celu mai inlesnitiosu, prin care s'ar putea realisá acésta decisiune.

2. Adunarea generala se hotarésca edarea pe spesele sale proprie a cartiloru de instructiune pentru scólele populare romane, fara diferintia confesionala (luandu afara cartile relig.).

3. Se se tiparésca in numeru corespundietoriu de esemplarie unu catalogu despre tóte cartile bibliotecei asoc. trans., cum si alu obiectelor ce compunu museulu asoc., si comit. asoc. se se insarcineze a compune pana la adun. gen. viitóre unu

proiectu despre modulu, in care membrii asociat. ar putea se folosésca numit'a biblioteca.

Motivarea acestoru propuneri subinsemnatulu, déca se va cere, o va face in siedinti'a de mane.

Gherl'a, 25. Aug. 1868.

Visarionu Romanu.

D i s c u r s u

tienutu de dn. Iosifu Popu in adun. gen. din Aug. 1868.

Onorata adunare generale!

Scopulu asociatiunei nóstre este: „inaintarea literaturéi romane si cultur'a poporului romanu.“

Disertatiunea, ce cutesu a o tiené, inaintea on. adun. gen., taie in sfér'a „culturéi popóreloru.“

Miam alesu unu obiectu usioru de pertractatu, dara si usioru de intielesu.

Nu astépte o. ascultatoriu ceva scientificu dela acésta disertatiune; ea este compusa mai multu pentru poporu.

Ocupatiunile primitive ale ómeniloru si primele inventiuni ale acelor'a, cu unele deductiuni la poporulu romanu, este obiectulu disertatiunei de facia.

Materialulu acestei disertatiuni este culesu din presumptiunile, ce le au adunatu din deosebitii istorici, despre obiectulu pre-fiptu. Si nici nu se póte altucum, candu se scrie despre o era, de carea si istoricii cei mai vechi, numai prin traditiuni vorbescu. Cá de cea mai vechia fontana istorica, se servescu scriitorii crestini, de s. biblia.

Voiu incepe tocm'a cu cea dintaiu parechia de ómeni, carea ne-o pomenesce acésta carte.

Adamu si Ev'a, cu urmatorii loru, pucine inventiuni voru fi facutu pana atunci, pana candu se chraneau din abundanti'a fruptelor, ce le intendeau loru fruptuósele si placutele tienuturi din acea parte a Asiei, unde vietuica; celea mai frumóse frupte cresceau acolo, pentru densii, selbatice. Tóta ocuparea ómeniloru erá, cá se culéga fruptele si se le mistuiesca.

Inbracamentea loru erá catu se póte de simpla, dupace sub clim'a cea calda a Asiei le ajungea simpl'a inbracamente inventata de Adamu, cá celu dintaiu croitoriu, aflandu'si scaparea, in contra arsítiei sórelui, sub umbrele recoróse ale arboriloru.

Multu tempu, pana candu nu s'a inmultitu omenimea, n'a

trebuitu ce cugete omulu la inventiuni pentru nutrire si inbracare.

Primele inventiuni, ce le voru fi facutu ómenii, suntu acelea d'a se apará in contra animaleloru selbatice, si d'asi le supune puterei sale. Comunicatiunea cu animalele selbatice a datu omului indresné'l'a d'a se apropiá de acelea; mintea apoi l'a invetiátu d'a se intrebuintia si de cate unu instrumentu, buna óra de o maciucá; elu dá cu cate o maciucá spre a culcá animalulu la pamentu, éra lips'a l'a invetiátu de 'si a facutu din pelea aceluia vestmentu.

Astfelu aflamu, cumca maciuc'a s'a intrebuintiatu cá arma chiaru si in famili'a celoru d'anteiu ómeni, dupace cu maciuc'a a omoritu Cainu pre fratele seu Abelu.

Unu esemplu tristu acest'a despre aceea, catu de ingraba s'a stricatu natur'a omenésca.

Inmultienduse ómenii, fruptele, ce lea produsu natur'a de sine, nu erau destule, cá se'i acopere lipsele; deci au trebuitu se cugete ei insii la midiulóce, prin cari se'si ajute, si in specie la midiulóce, cari se ajute natur'a in productivitate. — Asia ocurge, cá cea dinteiu ocupatiune a ómeniloru, la carea l'a indreptatu insusi Ddieu pre omu, candu 'lu scósa din raiu:

I.

Agricultur'a.

Natur'a insasi lea aratatu ómeniloru modrulu de a cultivá pamentulu. — Omulu a observatu, ca acolo, unde a cadiutu din spice sementia, a créscutu holda si din acést'a s'a formatu spice noué incarcate de sementie; a vediutu, cumca unde éra loculu brasdatu, sementi'a se prindea mai lesne, si cumca natur'a ajutá crescerea plantelorú prin plóia.

Omulu a imitatu natur'a, a brasdatu pamentulu, a aruncatu sementie in elu, si ce se vedi, holde verdi au resaritu din pamentu, din holda firele de paiu, in verfulu loru cu spice manóse incarcate de greu. O descoperire minunata! Binecuvéntarea acestei descoperiri a fostu atatu de mare, incatu popórele pagane, pline de admiratiune si multiamire, erau de credinti'a, cumca insusi Ddieu a descinsu din ceriu, de a invetiátu pe ómeni agricultur'a.

La romani, stramosii nostrii, nu se rusínau nici cei mai mari beliduci si diplomati, d'a portá córnele plugului; ba marta ne este istori'a, ca Cincinatu a fostu dusu dela córnele plugului la consulatu. Imperatulu Chinei din stravechime, 'si tiene

de o mare onóre, a portá odata intr'unu anu, in ochii popóreloru sale, plugulu.

Atatu de mare pretiu avea la cei vechi lucrulu, la care indreptase creatoriulu pre cei dintaiu ómeni.

Necadiulu inse a invetiatu pre omu, cá se'si ajute si cu instrumente. Astfelu elu a vediutu, cumca este fórte greu, cá se culéga cu man'a sementi'a din spice, a fostu mai usioru cá se o scótia prin lovitura, cu o ramura din unu arbore, si eata o inventiune noua in agricultura, inblaciulu.

La unele din popórele vechi s'au intrebuintiatu si animalele la sfarmatulu spiceloru; in specie la jidovi, ca-ci Moisi a opritu cá se se lege gur'a boului la inblatitu. Inca in tempii cei mai vechi au sdrobitu ómenii grauntiele intre doua petrii. Si pre tempulu lui Moisi se aflau risínitie, pre cari acest'a le considerá cá unu instrumentu neincungiurabilu la economi'a casnica, dupace prin lege a opritu opemnorarea acelor'a, ca-ci, asia se dice acolo „acést'a atát'a ar insemná, cá cum 'si ar opemnorá cineva insasi viét'i'a sa.“

Maiestri'a, de o intrebuintiá la macinatu poterea apei, a ventului, in fine si a abórelui, suntu inventiuni ale tempului mai nou. Morile cu apa se aflá ici si colea numai pre tempulu lui Isusu Christosu; morile de ventu le cunoscu in Europ'a abia de 790 de ani, éra morile de aburu suntu o inventiune a tempului celui mai nou.

Agricultur'a 'si a avutu urmarile sale binefacátorie pentru omenime. Prin agricultura si-au castigatu ómenii o locuintia statornica, ca-ci acolo, unde s'au aruncatu sementi'a, erau necesitati cá se astepte si secerisiulu. Cá se aiba si secerisiu, pamentulu avé lipsa de cultivare continua, si astfelu fu omulu necesitatu a'si face langa semenaturile sale o colibióra. Acestea de buna séma la inceputu au fostu si mai simple, decum suntu acele, sub cari 'si afla repausu tieranii nostrii, candu se in-torcu sér'a incarcati de sudóre, fripti de arsíti'a sórelui si garboviti de lucrulu dilei, dela agrii lor, rescumperati cu sierbitutea secularia. Mai multe colibe adunate intr'unu locu, au formatu celea dintaiu sate, cari prin cultura continua in unele locuri s'au straformatu in cetati colosale. Pre Cainu 'lu numesce bibli'a de agricultoriu, si pre elu si de celu dintaiu intemeiatoriu alu unei cetati cu numele Enochu, numita astfelu dupa numele unui fetioru alu seu. Coadunarea mai multoru ómeni cu locuintiele langa olalta, ia condusu pre densii si la celea dinteiu concepte de dreptu, „despre alu meu si alu teu.“

Intru inceputu totu pamentulu a fostu bunu comunu alu ómeniloru. Dupace inse au inceputu ómenii a cultivá fiacare cate o bucata pentru sine, de sine a urmatu, cumca acea bucata de pamentu au considerat'o cá proprietate eschisiva pentru sine.

Conlocuirea mai multoru ómeni de nature deosebite a datu ocasiune la indemnuri imprumutate si ajutorare in lucru.

Intemplarea apoi si lips'a a condusu pre ómeni la una si alta inventiune si a desteptatu in ei aplecarea catra o viétia sociale.

Agricultur'a a datu indemn u ómeniloru si spre cultu divinu. Tieranulu, care'si sémena sementi'a, scie bine, cumca pamentulu singuru nu'i póte aduce frupte, déca nu'i vine intru ajutoriu ceriulu, cu ploia si cu radiele sórelui; pre candu vede de alta parte, cumca man'a ceriului prin o furtuna îi nimicesce tóta speranti'a in Ddieu, cá in fontan'a tuturoru bunatatiloru. Ast'a o afla omulu si astadi, in specie la poporulu nostru romanu. Catra Ddieu 'si indrépta tieranulu romanu cu femeí'a si pruncii, rogamentea ferbinte, acolo este speranti'a lui. Domnului tuturoru aduceau cei vechi, cá multiamita de jertfa, fruptele celea mai de frunte.

Instrumentele economice au trebuitu se fia, pana la intrebuintiarea focului, fórté simple. Atat'a este constatatu, cumca inca inaintea diluviului au cunoscutu ómenii foculu; bibli'a vorbesce de unu Tubalcain, carele se fia fostu celu dintein fauru, unu semnu despre acea, cumca inaintea diluviului s'au prelu-cratu metalele.

Despre Noe se spune, cumca indata dupa diluviu a facutu jertfa prin focu. Nu se afla inse nicairea scrisu, cum au venit u ómenii la cunoscinti'a focului. Si despre acést'a se potu statori numai presumptiuni. Fulgerulu va fi lovit u unu arbore, acést'a va fi eruptu in flacari, si eata o inventiune noua adusa de intemplare.

Mai anteu se va fi spariatu omulu de acestu fenomenu; curagiulu inse l'a condusu acolo, de s'a inpretenitu cu foculu si la intrebuintiatu spre scopuri deosebite. Se póte, cumca la cunoscinti'a focului, pre unele locuri, au venit u ómenii prin alte intemplari, buna óra prin flacar'a ce a dat'o frecarea a loru doua bucati de lemn u, séu scînteile esite din pétra.

La greci a fostu traditiunea, cumca Prometeu a luat u facíia la mana, s'a aruncatu cu ea la ceriu, a aprins'o din sóre si astfelu a adusu flacara cerésca pre pamentu. Popórale vechi

sciau pretiui foculu fôrte, ce se vede de acolo, cumca ii dau o adorare dîvina.

Romanii aveau templu, in carele prin asia numitele Vestale consacrau unu focu nestinsu, diu'a si nóptea.

Asia ceva aflamu si la persi si la alte popóra.

Foculu se va fi intrebuintiatu mai anteu la gatirea mancariloru. Popórale de nou descoperite inca se folosescu numai spre acestu scopu de focu. Locuitorii insulei Otohaiti din Australi'a sapau in pamentu o gaura, in carea inferbentau prin ajutoriulu focului nescie petrii. Dupace se inferbentau petrile, aruncau carnea pe petrii si asia 'si gateau friptur'a.

In Indi'a se intrebuintiá in locu de caldare unu vasu de scórtia; acest'a se implea cu apa, se aruncá in elu petrii inferbentate, astfeliu inferbintanduse ap'a, se arunca in aceea carnea si se pregatesce de mancare.

Renunitulu caletoriu de mare, portugesulu Magellanu, carele a vietuitu in seclulu alu 16-lea, a aflatu in un'a din insulele Mariane catra amédi dela Chin'a, unu poporu, carele inca nu cunoscea foculu. Facendu elu cu consocii sei unu focu. locuitorii de acolo s'au minunatu si inspaimentatu de acestu monstru, carele mistuiesce lemne; indemnati inse se apropiara atatu de tare, catu luandu'si indresné'l'a au pusu man'a pre ominosulu animalu; éra acest'a frigêndu'i cu suflarea sa cea intunecósa, s'au inspaimentatu si mai tare de monstrulu celu ne mai vediutu.

De celu mai mare folosu s'a aratatu foculu la prelucrarea metaleloru.

Suntu tieri, d. e. Spani'a, Brasili'a s. a., in cari in vechime aurulu, argintulu, aram'a si alte metale luceau pre suprafaci'a pamentului, Dar pe tempíi acei'a nici nu le sciau dá pretiulu cuvenitu, locuitorii aceluorú tienuturi. Din aurulu si argintulu acel'a locuitorii isi taiau cu o pétra cate un'a bucata si o acatiau cá ornamentu. De aici a remasu de buna séma fierulu, care nu lucece la ochi, si totusi este celu mai folositoriu dintre metale, multu tempu nefolositu. Intrebuintiarei fierului are d'a multiami lumea celea mai grandióse inventiuni. In specie agricultur'a a trebuitu se ia cu totulu alta desvoltare, dupace s'au aflatu instrumentele economice de fieru. Ocupatiunea celoru dinteiu ómeni inse n'a remasu numai pre langa agricultura, s'au ocupatu ei si cu cultur'a viteloru.

(Va urma).

C l i o.

Data Historica Oppidum Balásfalva Comitatus Albae infer. respicientia in Diplomatario Ill. Domini Com. Jos. Kemény contenta, ex eodem Diplomatario a. 1846 designata.

- Anno
- 1271 Balásfalva Villa Herboldi nominabatur. Cod. Dipl. Tomo I. pag. 47.
- 1313 „ Terra Blasii. Cod. Dipl. Tomo I. pag. 137.
- 1317 Martinus et Franciscus Cserényi de Balásfalva. C. D. T. I. pag. 165.
- 1369 Stephanus Filius Andreae de Balásfalva. Cod. Dipl. T. II. pag. 264.
- 1435 Andreas de Balásfalva. Cod. Dipl. Tomo III. pag. 61.
- 1454 Georgius et Blasius Cserényi de Balásfalva. C. D. T. III. pag. 209.
- 1475 Stephanus Cserényi de Balásfalva. Cod. Dipl. Tomo III. pag. 408.
- 1597 Balásfalva. Registra Archiv. Tomo II. pag. 337, item pag. 342.
- 1606 „ Albae Inf. Suppl. Cod. Dipl. Tomo IX. pag. 51.
- 1606 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 343.
- 1606 „ Reg. Arch. Tomo IV. pag. 47, 48, 62, 63, 66 bis.
- 1607 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 349.
- 1608 „ Castellum. Cod. Dipl. Tomo VI. pag. 459.
- 1609 „ Castellum. Cod. Dipl. Tomo VI. pag. 483.
- 1609 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 343 et 349.
- 1610 „ Castellum. Cod. Dipl. Tom. VII. pag. 15 et 28.
- 1610 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 349.
- 1611 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 344.
- 1615 „ Castellum. Cod. Dipl. Tomo VII. pag. 157 et 177.
- 1615 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 350 bis.
- 1617 „ Castellum. Cod. Dipl. Tomo VII. pag. 233.
- 1617 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 345.
- 1619 Cserényi Wolfgangus de Alsó-Balásfalva. Reg. Arch. T. III. p. 361.
- 1621 Balásfalva Castellum. Cod. Dipl. Tomo VII. p. 302.
- 1621 Balásfalva. Reg. Arch. Tomo II. pag. 345.
- 1630 „ Cod. Dipl. Tomo VII. pag. 471, 484, 491, 495, 499.
- 1630 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 350 bis.
- 1631 „ Castellum. Cod. D. T. VII. p. 165, item p. 557 et 558.
- 1633 „ Castrum. Cod. Dipl. Tomo VIII. pag. 61.
- 1637 „ Castrum. Cod. Dipl. Tomo VIII. pag. 152.
- 1637 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 350.
- 1638 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 345.
- 1643 „ Castrum. Cod. Dipl. Tomo VIII. pag. 262.
- 1646 „ Castrum. Cod. Dipl. Tomo VIII. pag. 279.
- 1647 „ Suppl. Cod. Dipl. Tomo X. pag. 149.
- 1648 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 346.
- 1649 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 354.
- 1650 „ Suppl. Cod. Dipl. Tomo X. pag. 195.
- 1657 „ Suppl. Cod. Dipl. Tomo X. pag. 238.
- 1657 Cserényi Susana Reg. Arch. Tomo III. pag. 337.
- 1659 Balásfalva. Reg. Arch. Tomo I. pag. 195.
- 1659 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 346.
- 1664 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 346.
- 1666 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 330.
- 1668 „ Reg. Arch. Tomo II. pag. 348 bis., item pag. 354.

1670	Balásfalva.	Reg. Arch. Tomo II. pag. 351.	
1674	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 353.	
1675	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 352 bis.	
1676	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 353 bis.	
1676	"	Castrum. Cod. Dipl. Tomo XI. pag. 279.	
1681	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 354 bis.	
1684	"	Castrum. Cod. Dipl. Tomo X. pag. 68.	
1684	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 137, item pag. 355.	
1689	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 335.	
1697	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 267.	
1704	"	Cod. Dipl. Tomo XII. pag. 61 et 62.	
1707	"	Reg. Arch. Tomo II. pag. 140.	(Va urma.)

CONSTANTINU BRANCOVANU.

Drama in cinci acte.

(Continuare si intrecurmare).

Moens.

Amorulu prin gelosia móre,

Oh! gelosi'a face amorulu ua vûlvóre

Ce arde, ce ucide, amorulu aici josu!

Dar' se n'ai nici ua téma, o sufletu multu frumosu,

Ca-ci te iubescu! Femeia in frumuseti alésa,

Iubescu eu pre femeia, ér' nu pre 'mperatésa.

Feme'a me rapesce prin frumuseti ceresci;

Scii tu catu de frumósa si catu de dulce esci?

Asia precumu la sóre in diu'a caldurósa,

Campi'a se aréta, sub plóia scînteiósa;

De radie-abia vediute, asia si viati'a mea

S'a invelitu de radie, din stralucirea ta!

Caterin'a.

Vosbesce-mi tu totu astu-felu; vorbirea-ti me rapesce,

Ce Dieu insufla tie, ce buz'a ta rostesc?

Moens.

Tu! inse spune mie, atatu ferbinte-amoru

Va trece elu cá tóte, ce josu in lume moru?

Eu insu-mi, cate-ua-data, simtiu gelosia cruda,

Ca-mi treera rarunchii cu flacare, cu truda.

Caterin'a

Tu esci gelosu? Imi place se sciu ca ast-felu esci,

Acést'a dovedesce mesur'a catu iubesci.

Si cine este-acela, ce temerile tale
Illu facu obiectu ferice alu ganderiloru mele?

Moens.

Eu n'amu uritu pre nimeni. Pre Mencicof urescu!

Caterin'a

Moens! ce dici? dér' afla, ca eu nu ilu iubescu!
Acésta curtenire, ce crede ca-mi arata
E unu midiulocu, prin care unu locu langa tronu cata;
Nu 'n anima-mi, cá tine! elu este-unu sufletu micu;
Iubesce-imperati'a; feme'a nu-i nimicu!
Feme'a nu-lu iubesce, feme'a este-a ta.
Se parguescu pre budie-i spre a te imbeta,
Ai ambrosiei struguri sub tinera suflare,
Ce respandesce-amorulu, cerésca desfatere!
Acolo este loculu, ce tie pestrezu eu,
Loeasiu de voluptate si demnu d'unu Dumnedieu.

Moens.

Desfatatóre vorbe, ce anim'a-mi rapesce!
In tine cá in sóre, candu ochii mei privesce,
Se 'néca de lumina, d'ale frumusetii radia,
Si altu nimicu in lume nu potu cá se mai védia.

Caterin'a.

Iubesci tu a mea mana?

Moens.

Candu tu o tini pre frunte.
Ai dice ghiocelulu in rou'a de pre munte.

Caterin'a.

Iubesci tu a mea gura?

Moens.

Unu tradafiru frumosu,
Ce crépa si revérsa anteulu seu mirosu.

Caterin'a.

Iubesci a mea cositia?

Moens.

Scînteii stralucitoare,
De geru ce'n aeru érn'a plutescu, tremurătoare.

Caterin'a.

Cu astu-felu de cuvinte, Moens, m'ai fermecatu;
Prin astu-felu de cuvinte tu dér' le-ai merita.
Suntu ale tale tóte!

Moens.

Oh! inca nu! si eata .
De ce de induoiela alu meu sufletu se'mbata!...

Caterin'a.

Astépta. Celu ce scie in lume a astepta,
Afla-va resplatirea deplina! Iti voi da
Ce-ai meritatu cu pretiulu de cruda sufferintia,
Moens, atunci candu mie vei dovedi credintia.

Moens.

Ce trebue a face? cá eu se-ti dovedescu?
Frumósa-Imperatésa, catu pociu se te iubescu?
Vrei viétia-mi se dau tie? pre cine vrei tu óre,
Cá se omoru? Imi spune, o dragalasia flóre?
Tu ce rapesci pre cale ai vietiei calatori
Cá stelele din ceriuri.

Caterin'a.

Voiu astadi se omori
Rival'a mea, si-amorulu cu degete de crinu
Iti va deschide tie intrare-n alu meu sinu.
Chiaru in acésta nópte! acést'a dovedesce.
Amorulu cere jertfa. Dér' Petru-aici sosesc.

(Imperatulu Petru intra).

(Cei dinainte) Petru.

Rusi'a se domnésca pre lume un'a data!
E cugetarea mare, ce sufletu'mi imbata.
Rusi'a e menita de insusi Dumnedieu,
Pre lume se domnésca! Riu micu o gasiú eu.
Riu mare-o lasu; si altii voru face-o fericita;
Voru face-o mare-intinsa. Rusi'a e menita

Se luce cá unu sóre pre mandrulu resaritu,
A-invietiui Europ'a ce timpii au saracitu.
Alle ei mandre valuri se voru versa pre lume,
Voru sparge ori-ce stavili, ce slabii Regi voru pune.
La Indii ea va merge, Bizantiulu va rapi.
Pre turci si persi prin lupte, va face a slabi.
Se intre 'n golfulu Persicu, comerciulu prin Siri'a
Se faca se renasca! Se tréca in Indi'a!
Pre turcii din Europ'a d'aici a-i departá
Crestinii din Turci'a, se-i traga 'n partea sa.
Acest'a este planulu, si voiu se-lu punu pre cale
De implinire astadi!

Caterin'a.

Da, gândurile tale

Suntu mari cá universulu si se voru implini;
Dér' candu aici in viétia noi Dómnne, nu vomu fi.
Aceeá, 'ce pre mine me imple de-intristare,
E amintirea luptei din Prutu. Voiu resbunare!
Asupra celoru ómeni, ce-acolo ne-au tradatu.
Voiu mórtéa loru! o Dómnne! o ceru neaperatu!
Astu tradatoriu e Domnulu din tiér'a Romanésca.
Va perde-a lui domnia; n'asi vrea nici se traésca!
Elu ne-a promisú merinde in lupt'a dela Prutu;
Pre ale lui cuvinte, bataia-amu inceputu.
Nu s'a tinutu de vorba. Ostirea flamandita,
Nu de pagani, de fóme, acolo fu sdrobíta.
Sdrobésca-se si viéti'a aceluí tradatoriu.
Cum s'a sdrobitu armat'a. Iubite Domnitoriu!

Petru.

Unu omu este-ua insecta. Se fia, se nu fia,
Nu face nici ua umbra pre marea mea Rusia.
Vulturulu nu sfarama ua frundia ce-a lovitú
In aripa-i, ua frundia ce ventulu a smîncitu;
Nici leulu nu se'ntórna din cale si nu strica
Sub pasu-i ua plapanda fiintia, ua furnica.

Caterin'a.

Astu omu loví Rusi'a prin crud'a lui tradare,
In sufletu; a lui mórté e santa resbunare.
Dér' se-lu omóre Turcii, acésta asi dori.
Si Turcii-lu voru uccide, ori candu tu vei voi.

Petru.

Se mai gandimu. Ua alta idea me muncesce.

Caterin'a (la ua parte).

Voiu face eu aceea, ce elu nu indrasnesce.

Voiu resbuna Rusi'a si umilinti'a mea

La Turci. Vedeti sumu drépta cá cerulu. Nu sumu rea.
(tare).

Resbelulu intre Pórta cu republic'a mare,
Cum merge?

Petru.

In acést'a ai tu vr'ua cugetare?

Caterin'a.

Nu sumu eu de parere, e! Dómne, se declari

Resboiulu asta-data trufasiloru barbari.

De si ei suntu in lupta cu vechi'a Venetia,

Dér' timpulu cu priintia nu mi se pare mie.

Petru.

Pre a Rusiei frunte batai'a dela Prutu,

Bataia neferice ce Rusii au perdutu,

Se'ngana cu marirea cá nuorulu cu seninulu.

Ce e mai reu, e inca, ca-ci a facutu crestinulu

Se péra-a sa credintia d'acum in scepтрulu meu.

Caterin'a.

Acésta batalia facù unu mare reu.

Ea cere resbunare; dér' timpulu nu priesce:

Finantiale suntu slabe; armata ne lipsesce.

Astepti, totu ai in lume.

(Catre Moens).

Ei bine, ce-ai ganditu?

Moens (catre Caterin'a).

Vei fi dér' multiamita.

Caterin'a.

Vei fi dér' fericitu.

Moens.

Me ducu se-i radicu viéti'a! Ei cá se pociu a place

Si-a 'mperatí cu dinsa, uccigatoriu m'oiu face.*)

*) Crediendu ca cu scenele cate publicaramu din acésta drama istorica si nationala a dlui Bolintinénu, o amu recomandatu de ajunsu nu numai amatoriloru de arta, ci publicului intregu, o precurramu aici.

Dela Redactiune.

Onorabilulu comitetu alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu binevoi a incunoscintia pe acésta redactiune prin intimatu din 6. Nov. Nr. 287/1868, cumca cu respectu la partea tehnica a publicarei acestei foi, luan-duse in consideratiune si raportulu din 25. Inniu alu redacti-unei, s'a decisu, cá fói'a asociatiunei dela 1. Ianuariu 1869 in-aainte se se publice in formatu 4°, éra nu in 8°, precumu ese in anulu acest'a, se se procure si charthia de calitate si mai buna si anume Nr. 6 de 13 puncti. Totuodata se aduce la cu-noscintia, cumca on. comitetu considerandu, ca se apropie finea anului curente, cu carele espira totuodata si terminulu abona-menteloru la fói'a asociatiunei, in siedinti'a sa din 3. Nov. a. c. a decisu a se adresa din nou catra on. publicu romanu cu a-pelulu seu, carele se va si publica in acésta fói'a.

Acestea pre'nsiciintiate in cea mai deplina armonia, care a domnitu si pana acumu, va domni de siguru si de ací nainte intre on. comitetu cá organu ecsecutivu alu asociatiunei si intre redactiune, acést'a din partea sa inca se simte indatorata a pre-veni pe on. publicu si mai deaprópe pre ddnií membrii ai a-sociatiunei, cumca dupa esirea susu atinsului apelu, va veni si ea spre a justifica in publicu metodulu, pe carele a fostu ne-cesitatu a'lu urma in decursulu anului la redactarea acestei foi, precumu si pe acela, ce'lu va urma in viitoriu, pre catu timpu va conduce publicarea aceleia. Cu respectu la dorinti'a ace-loru domni, carii ceru, cá acésta fói'a se coprinda mai multi articoli populari, si din contra, se nu coprinda de aceia, carii se vedu de ecs. in Archivulu pentru filologí'a si istoria,*) vomu aduce catu mai curendu la desbatare meritoria terminulu „populariu,” pentrucá se cunóscemu cu totii, care in ce intie-lesu ilu luamu si ce definitiune ii damu. Epitetulu „po-pulariu“ este fórte relativu; de aceea este absolutu necesariu, cá in stadiulu culturei si alu luminiloru, in carele ne aflamu noi toti romanii de tóte clasele si conditiunile, se cunóscemu curatu si luminatu: 1) care scrieri se potu numi la noi popu-larie si 2) care si catu de mare póte fi publiculu nostru ro-manescu doritoriu si cumparatoriu de scrieri popularie? . . .

*) A se vedé „Transilvani'a“ Nr. 22 pag. 525, cum si „Federa-tiunea.“

Bibliografia.

ATLANTE GEOGRAFICU

dupa L. BONNEFONT, profesorul la lyceul Bonaparte, membru al societății geografice din Paris etc.

adaptat pentru școlile române

DIN ORDINEA MARIEI SALE CAROLU I., Domnului romanilor
și adăuș de A. Tr. Laurianu, decan al facultății de litere din București. 1868.

Parisi. Lannée,
editorul geografic,
Rue dela Paix Nr. 8.

București. Socescu,
librarul al curției,
strada Mogosiia Nr. 7.

Desemnat de A. V.illemain.

Săpat în piatră de Erhard r Duguay-Trouin.

Imprimăria Menocq. Paris.

Acest atlas, cel dintâi, carele s'a publicat în limbă noastră, e compus din 20 cărți și anume: 1) Cosmografia și Planiglobul. 2) Planisferiu. 3) Europ'a. 4) Asi'a. 5) Afric'a. 6) Americ'a boreale. 7) Americ'a australe. 8) Oceanii'a. 9) Dacia modernă. 10) Dacia antică. 11) Insulele Britanice. 12) Scandinavia. 13) Franța. 14) Elveția. 15) Prusia și Germania septentrională. 16) Austria și Germania meridională. 17) Rusia europeană. 18) Spania și Portugalia. 19) Italia. 20) Europa orientală.

Cifrele deasupra numerelor munților arată înălțimea lor în metri.

Cifrele deasupra cetăților arată vreun fapt istoric.

Acest atlas românesc s'a tipărit în 5000 exemplare. M. Sa Domnitoriul, cu ale cărui cheltuieli s'a întocmit și tipărit acest opus, de care românii nu mai puteau să rămână lipsiți nici pe un an, a binevoit să dea că la trei mii exemplare pe la toate școlile mari și mici, cum și pe la alte instituții de cultură și membrilor societății academice.

Prețul de boltă este 1 galben.

Cu singura excepție de câteva erori tipografice, care din lipsa unui corector românesc cu ochi ageri nu s'au putut încunghina, atlasul oferă nu numai tinerimii, ci și profesorilor de specialitate avantajele toate, care se pot aștepta de la un opus geografic de volumul acesta.

Se înțelege că și această ediție, că mai totu ce este din mână franceză, este elegantă; era în frunte are portretul Domnitoriului, care încă e nimerit bine.

Pentru dictionariulu magiaru-romanesu,

la carele se deschisese prenumeratiune in Nrii 7 si 9 ai acestei foi cu 3 fr. 20 cr. legatu usioru si cu 3 fr. 70 cr. legatu tiépênu, facemu cunoscutu domniloru, carii ne intrebara prin epistole, cumca 22 côle 8° suntu gat'a si ca tipografii s'au indatoratu din nou a'lu da gat'a nesmintitu pe terminulu prefiptu in contractu, adica in primavér'a viitória. Asia rugamu pe on. publicu si pe dd. librari, cá se binevoiésca a mai fi cu ceva asteptare. Intr'aceea abonamente se mai primescu la subscrisulu totu cu pretiurile pre'nsiintiate.

Aceloru domni, carii ne ceru dictionariulu in fascióre, le respundemu, ca la asia ceva nu ne obligaramu nici odata, pentruca este in interesulu domniloru cumparatori, cá tocma unu dictionariu (de 38—40 côle tiparite) se'lu aiba dintr'odata intregu, éra nu in bucatiele supuse adesea perderei celei mai neplacute. Indata ce cartea intréga va esi de sub tipariu, se va trimite ddloru abonati cu tóta acurateti'a.

Cu dictionariu romanu-magiaru inca nu ne amu angageatu catra nimeni, pentruca trebueamu se finimu mai anteu cu acesta si se vedemu, cumu va fi primitu in publicu. G. Baritiu.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asoc. dela siedinti'a comitet. din 6. Oct. c. n. a. c. pana la siedinti'a aceleia din 3. Noembre c. n. a. c.

1) Dela dn. directoriu de fabrica si secret. I. alu asociat. Georgiu Baritiu s'au primitu cá tacs'a de m. ord. pre anii asoc. 186⁸/₉ si 18⁶⁹/₇₀, 10 fr. 2) Dela dn. par. in Resinari Ioanu Drocu tacs'a de m. ord. pre a. 186⁷/₈ si pentru diploma, 6 fr. 3) Venitu curatu dela o petrecere arangiata din partea comit. de primire din Gherl'a, cu ocasiunea adunarei gen., spre inmultirea fondului asoc., s'au primitu 200 fr. 4) Dela dn. vice-comite in Zarandu dr. Iosifu Hodosiu s'a primitu cá tacs'a de m. ord. pre anii 186⁸/₉ si 18⁶⁹/₇₀, 10 fr. 5) Dela dn. protop. Ioanu Tieranu tacs'a de m. ord. pre 186⁸/₉, 5 fr. Sum'a totala 231 fr. Sibiu, 3. Noembre c. n. 1868.

Dela secretariatulu asoc. trans.

La list'a publicarei baniloru in Nr. 20 pag. 477 si 479 s'au mai stracuratu urmatorii erori de tipariu. Pag. 477 p. 14 Ercava in locu de „Erkávás;“ p. 36 Lechnitia in locu de „Lechintia;“ p. 49 Sil. Georgiu in locu de „San-Giorgiu.“ Pag. 479 p. 28 Omanu in locu de „Ormanu;“ p. 43 Pantiechu in locu de „Panticelu;“ p. 45 Bedeanu in locu de „Becleanu.“

Editoriu si provedietoriu: Comitetul. — Redactoriu secretariulu I. alu asociatiunei. — Tipografi'a Römer & Kamner.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentul se face numai pe cate 1 ánu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibíiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 24.

Brasiovu 1. Decembre 1868.

Anulu I.

Scólele elementarie in Franci'a.

Voindu a impartasi aici cateva liniamente despre starea scóleloru elementarie, séu cumu le mai dicu, comunali, din Franci'a, dorimu a preveni pe bunulu lectoriu, ca astadata nu avemu de cugetu a'i propune nu sciu ce modele de scóle francesci, dupa care se ne luamu si noi romanii, imitandu pe franci, precumu ii imitam in o miie alte casuri si lucruri, ci tocma din contra, scopulu nostru pentru astadata este, cá se invetiamu, cumu se scapamu déca se póte, de unu reu mare, de care mai trage inca si poporulu Franciei.

Istori'a Franciei ne invétia, cumca in acelu statu pana la revolutiunea din 1790 se aflá cateva milióne de ómeni, carii necumu se fia avutu alte cunoscintie mai intinse si folositórie, dara nu sciá nici macaru unu Tatalu nostru, nici macaru se'si faca cruce; cu alte cuvente: o parte mare a poporului petrecea in orbia spirituala si selbatacía completa, pentruca luminile care se latísera pana atunci prin intenderea literaturéi francesci inca si preste o parte mare a claseloru mai inalte din tierile Europei meridionale si apusene, acasa in Franci'a inca nu apucasera nici decumu a strabate in diosu la poporulu dela orasiéle mici si dela sate. Acelea lumini inse nici ca putea se strabata, éra caus'a era, pentruca sufletu de omu nu ingrijise, pentru cá acelea clase de poporu nu numai se invetie ceva carte, ci cá se sí castige gustu si placere la lectura, ba se'i simtia chiaru necesitatea ei. Clerulu era prea indestulatu ca are poporu numerosu, carui se'i administre sacramentele, éra incatu pentru

sciintie si cunoscintie, apoi elu tienea ceea ce tieine pana in dio'a de astadi partea cea mai mare a clerului din Turci'a, ca adica Ddieu nu va intreba pe ómeni la judecat'a cea de apoi, ca ce au sciutu si cate scóle au absolvitu, ci ii va intreba numai, ca ce au crediutu si ce au facutu. Preste acésta clerului i se pareá, ca este chiaru lucru periculosu a duce pe poporu la scóla, ca-ce invetiandu'lu carte, ii dai oca siune de a citi si carti, alu caroru copinsu ar loví in articlii credintiei. Incatu pentru aristocrati'a vechia a Franciei, apoi ea mai nicairi si nici odata nu voise a sci de invetiarea si luminarea poporului, pentruca ea avea trebuintia de vite incaltiate, éra trebuint'a ómenilor luminafi prin sciintia nu voiá se o recunósca. Éra curtea? Oh, acesteia nu'i remanea nici unu minutu liberu spre a mai reflecta vreodata si la animalele cuventatórie, care se ocupá cu agricultur'a si cu profesiunile mici, din cáusa ca miile de placeri lumesci, care se incubásera in Parisu, cumu si cabalele politice si diplomatice ii rapea totu tempulu vietiei. Asia se facù, ca poporulu proprie disu, pana la revolutiune remase orfanu, abrutitu, despretiuitu.

Camu de 75 de ani incóce unele regime din cate isi succesera in Franci'a, s'au adoperatu a face tóte cate le stetera prin putintia, pentru cá fiii si fiecele poporului se invetie carte; adica ministeriulu de instructiune, séu cumu îi dîcu francii, „Ministère des bonnes intentions,” au intrebuintiatu pentru instructiunea publica toti banisiorii, cati au mai remasu din gur'a armatei si a flotei, din mai multe revolutiuni si resbóie, care au costatu miliarde. Atat'a si mai multu nimicu. De cativa ani incóce dn. Duruy, ministrulu instructiunei publice, isi puse tóta silinti'a, pentrucá se se introducea in tóta Franci'a instructiunea sí obligatoria, si gratuita, adica cá parintii se fia constrinsi sub pedepse a'si da pruncii la scóla, fara inse cá se li se céra vreo tacsá scolastica. De atunci se conscriu in fiecare anu sute de mii scolari si scolaritie cu obligatiune de a cerceta scólele comunale. Óre inse sí cercetéza acei prunci scólele intru adeveru? Óre atatia sunt tinerii in scóle, cati si in tabelele substernute ministeriului? Departe, fórte departe. Lasamu ca instructiunea obligatória nu se póte introduce cu bunu resultatu, din cauza ca tacsele scolastice de cate 1 1/2 pana la 2 franci (80 eri v. a.) pe luna mai sunt sustienute cu destula rigóre, pentruca statulu inca totu n'are bani pentru scóle de acelea, dar apoi mai sunt si alte pedece grele, care se lungescu in calea culturéi poporului si care merita a fi cunoscute.

Noi le vomu reproduce aici dupa descrierile unui barbatu, carele ocupanduse cu specialitatea economiei nationale, tocma pentru acestu scopu mai petrecu si estempu cateva septemani in diferite provincii ale Franciei. Acelu barbatu afla, ca scólele elementarie din Franci'a in o parte mare a ei mai stau inca fórte reu, si éca pentru ce.

1. O mare fractiune a poporului Franciei nu cunósce de locu limb'a francésca, din cauza ca in Franci'a resariténa se vorbesce limb'a germana, in cea apuséna limb'a bretóna, éra in cea meridionala limb'a provinciala (provençale.*). In acelea provincii bietii copilasi invétia limb'a francésca cá si cumu aru invetia oricare alta limba straina, séu mai bine, ei nu o invétia nici decumu, pentruca de fric'a ei fugu dela scóla, éra cei carii o invétia érn'a, o uita éراسi var'a, si asia se alegu cu tempulu perdutu, prin urmare cu nimicu, pentruca sunt fórte pucini aceia, carii din tempu in tempu parasindu'si locul nascerei, cu pucinu ce au invetiatu in scól'a elementaria, se afle indemnu spre a cerceta cine scie unde, vreo scóla curatu francésca, asediata intre locuitori, carii vorbescu limb'a francésca. De aici urméza curatu, ca poporul eterogenu nu trage nici unu folosu din scólele, care i se facu in alta limba. Din acésta cauza pre catu cultur'a in cetatile mari ale Franciei este ajunsa la culme, pre atatu poporul tieranu este remasu cu totulu intru intunecime, éra anume in provinci'a Bretagne locuitorii sunt atatu de aviliti, incatu vecinii loru din Normani'a ii numescu porci („Ces cochons“) pentru scarnavi'a si necurati'a, in care traiescu ei cá si oricare altu poporu necultivat. De altumintrea afara de bretoni mai sunt inca si alte fractiuni de popóra, care sunt degradate curatu la starea animaleloru, cu care si petrecu la unu locu, bunaóra cá si in Poloni'a.

Ce invetiamu din acestea? Invetiamu, ca a voi se introduci cate o limba universalá, facéndu sila naturei omenesci, insémna a voi se tieni pe popóra intregi in brutalitate si intunecime perpetua.

2. O mare pedeca intempina instructiunea publica tocma si in caracterulu poporului francescu dela tíera, adica dela sate. Unic'a nesuintia a saténului in Franci'a este, a'si aduna bani, pentrucá mai tardú se'si póta cumpara pamentiele. Pentru

*) Acésta este unu dialectu, carele se crede a fi fórte apropiatu de limb'a nóstra si pe carele filologii nostrii voru avéa a'lu studia la faci'a loculu, catu tiene dela Lionu pana la Marsili'a.

acestu scopu elu se lipsesce de orice placere a vietiei. Tieranulu din Franci'a e in stare se petréca cu nevast'a si cu pruncii sei in cea mai mare necuratia, se se imbrace in fléndare, se manance odata pe dí, decatu se cheltuésca din ceea ce si-a pusu elu in capu, cá se adune in bani gat'a pana la anulu nou. Ómenii de asemenea caracteru nu'ti dau o singura centima cá tacsca scolastica, prin urmare nici ca 'si trimitu pruncii la scóla. Tieranii inse ti-o si spunu verde, ca ei scól'a o tienu de unu lucru cu totulu netrebuintiosu, cu carele pruncii isi perdu timpulu indesiertu, pentruca ce invétia érn'a in 4—5 luni, uita var'a totu; preste acésta unele lucruri ce se invétia la scóla, li se parú a fi numai nesce secaturi, precumu unele si sunt in adeveru, candu sistem'a e blastemata si metodulu ticalosu cá vai de elu, precumu se mai intempla si pe airea.

3. Trebuie se scimu, ca in Franci'a in mani'a tuturoru revolutiuniloru, confiscariloru de un'a si a desiobagiriloru de alta parte, proprietatile mari, numite odinióra latifundia, érași s'au imultitu fórte tare.

Proprietarii mari au trebuintia mare de bratia multe, de aceea o parte mare a mosiei o dau sateniloru in arenda, inse, nu numai pe bani, ci si pentru díle de lucru. Deci, ori candu e vorb'a de scóle elementarie si primarie, totudeaun'a proprietarii cei mari se opunu dicédu: „Déca voi dati pe proletari la scóla, cine se cultive pamenturile nóstre? Copiúi carú mergea la scóla, nu mai vreu se scie de munca. Scól'a destépta in prunci ambitiuni, care trecu preste sfer'a conditiunei loru, de aceea ei invetiandu la scóla, dupa cativa ani parasescu satele si se tragu pe la orasia, pentrucá se traiésca mai bine si se castige mai multu. Atunci apoi de unde se luamu noi muncitori? Mai in scurtu, tieranulu se remana tieranu, mojićulu mojiću, se nu invetie nimicu. De asi sci eu, ca arendasii séu maierii mei isi dau pruncii la scóla cu altu scopu, decatu este scopulu de a invetia rugatiunile, pentrucá se se póta cumineca la anii destinati spre acésta, indata 'i asi scóte de pre mosii'a mea.“

Acestea si asemenea cuvente se potu audí de o suta de ori din gurile proprietariloru. Apoi sciutu este, ca din nóuaspredece milióne suflete, cate traiescu in Franci'a din agricultura, numai vreo patru milióne isi au proprietatile loru mari, midiulocii, mici si mitutele, éra celelalte 15 milióne siedu pe mosiile altora, séu luera cá proletari, avendu numai cate o cascíóra ticalósa, séu nici atát'a, ci siediendu cu plata in cate o

saracfa de chilióra straina. Apoi acestea clase de ómeni de unde se aiba bani, cá se mai platésca si tacse scolastice?

Scólele elementare aru putea prospera in Franci'a, séu si ori unde airea, numai prin introducerea instructiunei obligatorie si gratuite. Ei dieu, dar aceea costa bani multi. Dupa unu raportu ministerialu mai nou, numai cladirea de scóle satesci bune ar costa pe imperiu preste dóua sute milióne franci. Ce? 200 milióne franci pentru scóle satesci! Da, nesmintitu. Preste acésta platile anuali la o óste de vreo trei-dieci mii docenti, séu asia numiti dascalii, luate cu unu minimum numai de cate 800 franci, facu 24 milióne franci pe anu. Inse pentrucá se tieni scóle cumu se cade, se mai ceru alte 24 mil. la conservarea si administrarea loru prin directori, inspectori sel. sel. Apoi unui imperiu, carele se tiene pe pitioru de resboiu permanentu, carele abia e indestulatu cu armata de 800 mii, cu 10 mii tunuri si cu o flota formidabila, nu'i mai re-manu bani inca si pentru scóle elementare.

Dupa tóte acestea urméza de sine, cá cineva se intrebe: Bine, dara clerulu Franciei nu face nimicu pentru scólele comunali? La acésta se póte da respunsu pre scurtu asia: Clerulu Franciei in locu se fia deslegatu, este mai virtosu legatu prin concordatulu galicanu inchiaietu intre Pap'a si Napoleonu I. la a. 1801. Clerulu galicanu nu se póte amesteca in afacerile instructiunei publice fara scirea si concesiunea statului. Preste acésta clerulu Franciei nu mai dispune de acelea avutii colosali, de care dispusesse elu pana la revolutiunea din 1790, care l'au redusu la conditiunea de astadi, onesta, moderata, éra nu mai multu imbuibata, precumu fusese mai nainte. Inse tocma se dispuna clerulu preste ori cate avutii, elu ar face pentru instructiunea publica totu numai catu facuse pre candu dispunea de multe milióne, adica ar face atata, pre catu ilu suferere doctrinele sale si pre catu l'aru suferí proprietarii cei mari, cu carii nu'i da man'a se se strice in favórea plebei.

G. Baritiu.

D i s c u r s u

tienutu de dn. Iosifu Popu in adun. gen. din Aug. 1868.

(Fine.)

II. Cultur'a vitelor.

Acést'a trebue se fia asia de vechia cá si agricultur'a. Bibli'a numesce in acelasi locu pre Cainu agronomu, unde nu-

mesce pre Abelu unu vieriu. Voru fi observatu ómenii, cumca unele din animale sunt mai casnice si nu fugu dinaintea lor in paduri. Lanós'a óie, capr'a si vac'a laptósa, camil'a cea neostenita si calulu buiestru voru fi fostu celea dinteiu animale, cu cari s'a inpretenitu. Omulu a sciutu incetu incetu se afle, cumca acestea animale intr'o forma séu alt'a ii sunt folositóre, si asia a ingrigitu de inmultirea lor, portandule de intr'unu locu intr'altulu, dupa cum aflá pasciunea pre sém'a lor. Cu catu i se inmultiá turm'a, cu atat'a mai desu trebuia se si schimbe locuinti'a; vedi bine, famili'a pecurariului trebuia se i urmeze acolo, unde o chiamá laptele celu dulce, ce'lu castigá din úgerele incarcate ale capreloru, oiloru si vaciloru sale.

Mutarea acést'a o aflamu si acuma la arabi, si poporatiuni intregi ducu inca si acuma asia numita viétia „nomada.“

Cultur'a viteloru inca a statu la popórele vechi in onóre mare. Cu aceea se ocupau si regii cu fiiloru. Davidu a fostu dusu dela turm'a sa la tronu.

Cultur'a viteloru inca 'si are urmarile sale pentru omenime. Comunicatiunea continua cu vitele, l'a condusu pre omu, la unele inventiuni folositóre. Elu a vediutu, cumca cutare animalu, candu este bolnavu, manca óresicare érba si éta ca se insanatosiédia. Candu se bolnavea pecurariulu si famili'a sa, cercá si elu cu acelea erburi, si éta ca se insanatosia. Astfelu se puse fundamentulu sciintiei medicale. De alta parte multe daruri spirituali, cu cari a indiestratu natur'a pre omu, au ramasu la pecurariu nedesvoltate; elu este condamnatu, cá se vietuésca de parte de alti ómeni, fara viétia sociale, in comunicatiune numai cu animale neratiionali. In fiacare tienutu pecurariulu a ramasu unu strainu, tóta ocupatiunea sa se indreptá numai la atat'a, catu se si póta nutri vitele si famili'a, se si faca unu cortu, pre carele se 'lu póta lesne transmutá in altu locu, si lipsele lui erau acoperite asia, catu lips'a nu l'a silitu, cá se faca si elu ceva inventiuni.

Viétia separata si fara activitate a lucratu apoi spre amortirea spiritului si a trupului, asia catu si astadi intre pastorii de vite, aflamu ómenii cei mai trandavi, dara si cei mai multi intunecati.

In Europ'a s'a latitu cultur'a ómeniloru atatu de tare, catu poporu nomadicu numai in partea meridionale a Rusiei, pre riulu Volg'a, se mai póte aflá. Se afla inse turme de acestea calatórie in numeru mare prin desierturile Africei si ale Asiei. Asupr'a acestoru ómeni, cari se numescu pre sine „fiii desier-

turiloru“ viéti'a neinfrenata, cu libertatea atatu de tare concuera, incatu ei considera cetatile cá nisce temnitie, si nu potu pricepe, cum s'a dejositu omulu la atát'a, catu se'si inchida libertatea intre ziduri. Dara si popórele nomade au cate unu conducatoriu in fruntea loru: Emiru, Scheik, Sultanu, Chanu si altmintrelea numitu. Elu are respectu intre densii, de comunu pentru aceea, ca-ci acela este intre ei conducatoriulu, care are si turmele celea mai mari. Tóta supremati'a densului se reduce la atát'a, ca elu este conducatoriulu loru in navaliri de rapire, elu pléca dinteiu cu turmele sale si elu 'si asiédia mai anteiu cortulu unde a aflatu pasiune noua. Dreptu de a demanda nu posiede; fiacare din nomadii consoci se tiene egal indreptatitu la tóte cu densulu. De alta parte inse fiacare capu de familia este rege intre ai sei; pre acest'a, de regula pre celu mai betranu, 'lu considera membrii familiei de capu alu loru. Acest'a constitutiune a nomadiloru se numesce „patriar-chale,“ pentruca la patriarhii din testamentulu vechiu o aflamu in form'a cea mai desvoltata.

Inmultirea si inprascierea ómeniloru au condusu pre unii in atari locuri, cari nu erau corespundietórie nici pentru agricultura, nici pentru cultur'a vitelor, ca-ci tienutulu 'lu acope-reau paduri nemarginite, ce cuprindeau in sine o multime de animale mari si mici, cari impleau tienutulu de sunetulu sbe-rateloru sale.

Lips'a la facutu pre omu cutediatoriu, a luatu la mana arm'a sa, a intratu in paduri si s'a facutu venatoriu

III. V e n a t u l u.

In vechime carnea animaleloru se manéa cruda si sangele loru se intrebuintiá de beutura, éra pelea neprelucrata servia de vestmentu, si érá superbu venatoriulu inbracatu in pelea tigru-lui, cá-ci semaná unei féra atatu de selbatica. Ocupatiunea sa cea mai placuta remase venatul. 'Si inbunatati arm'a si cugetá la deosebite viclenii pentru d'a se face domnu preste férele selbatice. Iei stá ascunsu cu arm'a sa in dosulu stancei, cá se'i vina animalulu neobservatu la mana, colo alungá animalulu mai fricosu preste munti si vali cu arm'a sa in mana, éra de sangerosulu seu lucru aflá repausu in pesceri, pre cari se pare ca natur'a lea gatitu de locuintie pentru féra si persecutatorii loru. Pre candu pre alti ómeni i a condusu emigratiunea la riuri si mari, unde 'si alinau fóméa cu pescii prinsi din sinulu apelor.

Si acuma se mai afla popóra, cari traiescu numai din venatu si pescaritu, si se mai afla popóra, cari mananca carnea cruda. Dintii acestor'a fiindu nestricati prin mancari calde pregatite prin maestrii, suntu asia de ageri, catu rodu mai usioru carnea cruda, decum ródemu noi carnea fértá.

Viéti'a acést'a selbatica a avutu urmarile sale in istori'a genului omenescu.

O viétia nestatornica si selbatica face pre omu cruðu si innadusiesce in elu tóte indemnurile mai nobile ale sufletului. — Durerea si suferintiele altoru ómeni nu'i atingu inim'a, fiinduca in elu este tempita tóta compatimirea catra alte fiintie, invetiatu cu uciderea si sángerarea animaleloru.

Elu nu cunósce odiehn'a si linisceá vietiei casnice. Popórale venatórie suntu asia de selbatice si nesociale, dupa cum suntu animalele selbatice. Domnirea preste animalele selbatice le face superbe si neinfrenate, ele cauta la alti ómeni numai cá la nisce animale subordonate puterei loru. Popórale selbatice, cumu ne invétia istori'a, de cate ori au emigratu din padurile loru, pre unde au potutu ajunge, au facutu din alti ómeni sclavi. Ei nu cunoscú alte desfetari, decatu beuturi nemesurate si jocuri desfrenate.

O viétia, cá acést'a nu numai nu cultiva darurile sufletului innascute cu omulu, ci 'lu duce la o selbatecíá generale, carea se afla inca si astadi la unele popóra ale pamentului.

Pre tiermii de catra resaritu ai Australiei ambla si acuma locuitorii nudi (goli) fara de nici unu vestmentu. Totu ornamentulu loru este atát'a, ca 'si brasdéza trupulu cu nisce pamentu rosíu, facendu pe pele deosebite figuri. Dar fiinduca atari figuri se stergu, au aflatu altii inventiune mai minunata. Figurele le taia in pelea copilului cu cutítulu si ungu bresdele cu vreo buruéna, asia catu pre langa torturi infioratórie castiga aceea, ca figurele acelea de pre pele nici odata nu disparu. Cá se fia mai frumoși, 'si trecu prin sgarcíulu nasului cate o bucata de metalu, de osu ori lemnu frumosu, ce substitue cerceii femeiloru nóstre. Vestmintele ce le dau europenii din mila, le primescu, le cercetéza cu deamenuntulu, apoi le arunca, câ-ci tienu de unu lucru in contra etichetei, de a'si acoperi cu ceva trupulu.

In Meesico s'au aflatu ómeni, cari 'si ungu intregu trupulu cu miere selbatica si apoi 'si lipescu de pele pene de papagalu si de alte paseri frumóse, vrendu a se asemená acestor'a. In astfeliu de toalete jóca ei in ciopóra si fórté bucurosu aru sburá

si in aeru, déca 'si ar putea imprumutá dela paseri si aripele. Acestia au mai mare aplecare catra paseri, cá catra alte animale; de animalele selbatice fugu pre arbori, ale caroru ramuri le servescu si de culcusiulu de nópte; aici 'si afla ei desfatare intre paserile cantátore, pre cari le ajuta in ciripitu.

In peninsul'a Labradoru, in partea de m. nópte a Americi, a fostu inspaimentatórea datina, ca fetiorulu omórea pre inbetranitululu seu tata, cu man'a sa propria, indata ce nu mai putea luá parte la venatoría. Ei tieneau acest'a de unu servitiu umanu, productu alu amórei fiiesci, si nu se puteau mirá destulu, cumu afla europenii ast'a fapta de crudela. Ce'i mai multu, s'au aflatu popóra selbatice, cari prindiendu inimiculu 'lu omorau si 'lu mancau cá o delicatetia.

Asia de tare póte decadé omulu in selbatecia, ca-ci darurile cari lea inlocatu Ddienu in trupulu si inim'a sa, nu le póte cultivá.

Elu sémana dupa unu istoricu unei gradini, in carea cresce numai buruéna, déca lipsesce man'a cultivatória a gradinariului.

IV.

Poporulu romanu se ocupa numai cu dóua din acestea economii: cu agricultur'a si cultur'a viteloru (lasandu la o parte pre cei pucini ce se ocupa si cu cultur'a mineloru).

Cultur'a viteloru la poporulu nostru se duce in legatura cu agricultur'a asia, catu totu agronomulu cresce si vite. La poporulu nostru, candu vorbesci despre cultur'a pamentului, poti pe dreptu se intielegi amendóua acestea ocupatiuni.

Deci poporulu nostru din stravechime se ocupa totu cu economi'a de campu, aceeași la acela este inca mai numai in starea primitiva.

Man'a cultivatória a gradinariului i-a lipsitu. Acést'a lipsa i-o suplinesce inse asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acést'a pórtá in firm'a sa „si cultur'a poporului romanu.“

Spre acésta cultura trebue se 'si indrepte ea si atentiunea principale. Acolo unde amu remasu mai indereptu, acolo ne trebue si ajutóriele celea mai urgente spre a poté inaintá.

Caus'a ca poporulu nostru a remasu in cultur'a de campu indereptulu altoru popóra, a fostu preste tóte sistem'a feudala. Elu nu'si poté lucrá locul la tempulu seu, ca erá silitu, cá puterea bratiului seu se o aplice la lucrarea pamentului stapanitoriloru sei, si acésta atunci, candu campulu seu cerea lu-

crulu celu mai urgente. Afara de acést'a i lipsea si indemnulu cá se'si cultive mai bine pamentulu, decatu erá de lipsa, cá se'si sustiena viétia sa si a loru sei, dupa ce sciea, ca si productele lui se dieciuescu pre sém'a aceleia, pentru carele asuda in tempulu celui mai urgentu lucru de campu. Starea agromonica a tieraniloru romani sub feudalismu se ilustra indestulu prin urmatoriulu citatu, din o petitiune a tieraniloru moldoromani indreptata catra divanulu ad hoc: „Holdele celea mari si intinse (ale boieriloru) se facu frumóse si manóse, ér candu treci pre langa pamenturile nóstre, ti se rumpe inim'a; ogórele ne remanu in peragena; papusioiulu (cucurudiulu) se innéca in buruiana si remane necóptu, de-lu bate bruma; celu boerescu asiediatu de noi in cosiere, siedu cá aurulu de frumosu. Candu da frigulu, candu bate crivetiulu, candu ne bate nevoi'a, ne ducemu de ne rescumperamu insusi munc'a nóstra, cá se ne chranimu copiii cu densa.“ Éra intr'altu locu: „Boulu, vac'a, munc'a osteneleloru nóstre nu sciamu de suntu ale nóstre; puiulu si gain'a, laptele dela gur'a copiiloru nostrii de multe ori cu nedreptulu ni s'au luat.“

Asemenea stare a avutu tieranulu si la noi.

Tieranii, dupa cumu dice Papiu Ilarianu in istori'a Romaniloru din Daci'a superiora, despoiati de drepturi, de pamentu, supti, seraciti, acoperiti de intunereculu nesciintiei, apoi prin oprirea prin lege de a'si dá copii la scóla, fara nici unu prospectu in venitoriu, nu cugetá la alta, decatu cá se'si póta trage viétia de pre o di pre alta. In urma nu le remase alta, decatu acea resemnatiune desperata: „asia amu apucatu.“

Numai cultur'a intelectuale si industriale 'lu va poté desbaierá pre poporulu nostru dela acestu „asia amu apucatu.“

Aici trebue se'si implinésca si asociatiunea nóstra datorinti'a sa principale, cu cultur'a poporului.

Poporulu nostru s'a facutu domnu preste pamentulu seu, trebue invetiatu, cum se'si 'lu folosésca, cá se póta trage castigu din proprietatea sa. Sciintiele agromonice ne lipsescu cu totulu. Dara ne lipsescu si scólele agromonice!!

Numai atunci ne vomu scapá economi'a de campu din starea ei primitiva, candu in fiecare scóla satésca se voru propune elementele sciintieloru economice, candu invetiatorii poporali voru sci face cunoscute prunciloru de tieranu, celea mai de lipsa regule agromonice in scóla, candu in institutele nóstre pedagogice se vor cresce nu numai dascali buni, dara si agricultori practici, candu la fiecare institutu de invetiamentu

se va propune in modu corespundietoriu si economi'a de campu cá ssciintia. Candu vomu poté trimitte elevi cu stipendia pe la institutele celea mai de frunte agronomice din Europ'a, si vomu poté dá stipendia de calatoria, cá se póta practisá elevii nostrii pre la celea mai destinsse economii de modelu. (Muster-wirtschaften.) Candu vomu poté infiintia reuniuni agronomice spre latirea sciintieloru economice, spre desteptarea emulatiunei si indemnare spre primirea metódeloru celoru mai practice de agricultura; spre introducerea celoru mai bune instrumente economice, plante si a celoru mai folositóre rasse din animalele casnice s. a.; candu vomu poté bateru inpreuna cu adunarea generale a asociatiunei, éra infiintanduse, sub reuniunile proiectate in comitetulu asociatiunei, cu fiacare adunare tienutale, cate o espusetiune de produse, manufacte si fabricate economice, din totu felulu de animale din economi'a de vite; si vomu poté dá premii pentru desteptarea emulatiunei intre economii nostrii de campu; in fine candu vomu poté dispune preste institute agronomice si economii de mustra.

Dé Ddieu, cá tóte acestea dorintie se ni se inplínésca fara intardiere. Am disu.

Clusiu, in 22. Augustu 1868.

Iosifu Popu,
jude sing. comitat.

Conferintie literarie in Bucuresci.

Citimu in Trompet'a Carpatiloru:

„In fine betranulu limbei si alu literaturii romane Ioanu Eliade Radulescu, se investmenta cu tog'a demnitatii sale si ese acolo unde'lu chiama datori'a sa.

Erá si timpulu betrane veteranu alu limbei si alu literaturii romane! pentruca barbari'a cotropise de tóte partile acésta limba frumósa si dulce, ce a transmisu Tibrulu Danubiului, Itali'a Romaniei. Erá timpulu se te scuturi de unde te namolisera sfaramatorii romanitatii si ai frumosului romanismului, se incingi fruntea ta cu ceea ce te-a predestinatu celu ce te-a trimisu, si se lupti pentru aপরarea faptei tale.

Eptagenarulu n'are timpu se astepte, si dupa tine nu mai avé cine se lupte pentru aপরarea rezultatului osteneleloru tale!

Esi la lupta, domnule Eliade, armatu cu bunulu simtiu si cu geniulu dumitale, si suntemu convinsi, ca vei isbuti se se faca doue lucruri: se se mai imprastie strainismulu dela vét'r'a romanismului, si se se mai dea si unu aventu mai nobile lite-

raturei romane, decadiuta sub jugulu absolutismului si alu toru imoralitatiloru cari decurgu din absolutismu.

Publicamu cu cea mai viua placere acésta adresa, ce ne trimite dn. Ioanu Eliade Radulescu:

„Domnule redactoru!

Se dîce dela unu timpu incóce, ca este necesitate de un'a unificare a limbei nóstre romane, si eu credu ca si domnea-vóstra recunósceti cá si mine, ca acésta parere nu este asia de justa, candu toti romanii amu avutu si avemu aceeaasi limba, de si modificata dupa epoce si spontaneu de toti romanii ce au vorbit'o si au scris'o.

Unificarea limbei ecsista dela inceputulu ei cá si unitatea natiunei, pentruca:

1) Romanii din tóte epocele si din tóte cuprinsurile s'au intielesu cu atata intre sine, cu catu din disgratia multi popoli ai Europei nu se intielegu, de si facu parte din aceeaasi natiune.

2) Biseric'a romana, administrati'a, legislati'a, judecatoriele s'au servitu cu aceeaasi limba, ce a intieles'o poporulu pretutindeni.

3) Cartile ce s'au scrisu si s'au tiparitu dupa timpu de barbati ce s'au destinsu in cariera litereloru, cuprindu aceeaasi limba intielésa de popolu.

4) Foile publice nu vorbescu decatu limb'a ce o pricepu cetitorii.

Se vede dara, ca nu e nici un'a nevoia despre unificarea limbei nóstre, ca-ci un'a a fostu si este din proprietatile ei de a se modificá dupa timpi, nu prin teorie scolastice, ci prin cei ce se distingu prin operele lor, prin fapte.

Éra déca s'ar cere vreun'a uniformitate órecare, acést'a se simte imperiosu, nu in limba, ci in modulu de a o scrie cu literele pure rómâne séu latine.

Cei ce s'au ocupatu cu studiulu limbei romane si 'i au cunoscutu geniulu si natur'a ei, aceia intr'unu singuru modu au scris'o, ori din cate cuprinsuri se afla, pre candu scria cu literele greco-romane séu bizantine, si in aceleasi modu o scriu si astadi cu literele pure romane.

Éra de este vreun'a diferentia intre scriitorii nostrii, acést'a nu ecsista decatu cá la tóte natiunile; instruitii adeca scriu cu ortografi'a traditionale si basata pre natur'a si ratiunea limbei, neinstruitii scriu cumu potu si ei cá si la alte natiuni; éra inovatorii scriu cumu voiescu.

Noi nu ne putem ocupa de cei din urma, nici de cei de a dou'a categoria.

Este inse vorb'a de o adunare si intelegere de barbati, ce 'si au petrecutu viét'i'a cu pén'a in mana si au dotatu limb'a cu carti, si scriu spre luminarea publicului prin jurnale, si facu sacrificiuri spre a tiparí acele carti si a sustiené acele jurnale? Acést'a in adeveru ar fi de doritu.

Limbele s'au desvoltatu spontaneu de popoliu respectiv, ce le-au vorbitu, si s'au cultivatu numai de barbati, ce le-au dotatu cu opere meritórie. Teoriele scolastice nu le-au adusu nici unu folosu.

Dupa mine in epoc'a actuale, in prim'a linia barbatii cei mai competenti, si cari aru avé si dreptulu si datori'a de a se aduná in conferentie spre a decide modulu celu mai rationale, mai practic si mai unitariu de a se scrie limb'a, suntu barbatii actiunei literare, adeca redactorii fóiелoru publice si autori si traducatorii opereloru dramatice. Acestia vorbescu si scriu limb'a curente si unitaria a natiunii.

Recunoscéndu din experientia acestu adeveru si rapedíle folóse ce ar resultá dintr'insulu, cutediu, domnulu meu, a me adresá la barbatii ce strabatu carier'a ce amu strabatutu si eu in cateva diecimi de ani atatu cu foi publice, catu si cu opere dramatice si formarea teatrului nationale.

Cu asemenea barbati speru, ca in pucine si satisfacatórie conferentie vomu avé cu totii impreuna cele mai fericite rezultate.

Cate se voru decide in asemenea conferentie, pre data se voru si publicá prin tóte diurnalele capitalelor Bucuresci si Iasi spre sciint'i'a si judecarea natiunii intregi.

Candu diurnalistic'a si scen'a voru adoptá acelasi modu unitariu de a scrie limb'a dupa natur'a ei, multiamirea natiunii va fi generale, si acésta legitima asteptare va deveni o realitate cu atatu mai curendu, cu catu ca la acésta misiune voru veni ómenii cei mai competenti si mai practici.

Iéu déra cu mare sperantia curagiu d'a me adresá mai anteu la domneavóstra, domni redactori ai tutoru fóiелoru publice si la dd. membrii comitetului directiunii teatreloru, cá a-poi dinpreuna cu totii se putem invitá pre barbatii ce au elaboratu si au dotatu limb'a romana cu scrisele domniei lor.

Atunci inchianduse o adunare de toti barbatii cei mai competenti si mai practici din capitala, din partea tutor'a se va hotari, cumu se va afla de cuviintia cate o conferentia dóue,

pre septemana, si astfeliu in vreo diece d'ouespre diece siedintie se voru desbate pucinele cestiuni, in care s'ar para ca este órecare divergentia de opiniuni, in modulu numai de a se scrie limb'a, éra nu si de a o paralisá séu impededá din cursulu seu naturale.

Spre usiurarea operatiuniloru in conferintie am si elaboratu o programa pre scurtu cuprindietórie de cestiunile mai importante, despre care se cuvine a se ocupá adunarea si care credu ca va impacá tóte opiníunile. Numele*) acestoru cestiuni séu propuneri se va putea adaogi de dd. membrii adunarii, déca unele s'au trecut cu vederea.

In urm'a acestoru consideratiuni si sperantie cutediu a terugá, dn. redactoru, cá in duminéc'a viitória, la 10 ale curentei la 3 óre p. m. se binevoiesci, pre deoparte a face, cá unulu séu mai multi din dd. redactori ai pretiósei domniei tale fóie se poftésca a asistá la acésta prima adunáre, si a representá in conferintie onorabilulu vostru redactoriu, éra pre de alta parte a face se se ofere unu locu in colónele fóiei domniei-vóstre acestei amicale si respectuóse invitatiuni.

Adunarea se face in focariulu teatrului nationale.

Cu acésta ocasiune me simtíu ferice, domnulu meu, a te asigurá despre stim'a si destins'a mea consideratiune, cu care am onóre a fi alu domniei tale cu totulu devotatu

I. Eliade R.

PS. Se alatura si schiti'a programei cestiuniloru, ce au a se propune, desbate si decide in conferintiele adunarii.

Dupa unu historicu pre scurtu despre cumu s'a scrisu limb'a romana in diverse epoce, atatu cu litere greco-romane séu bizantine, catu si mai in urma cu cele pure latine, se voru pune inainte cestiunile urmatórie:

I. Ce suntu sistemele si ce este ortografi'a si cacografi'a sistemelor.

II. Definiti'a ortografiei si in ce consista acést'a. Definiti'a va servi apoi de base, séu cá unu principiu in desbaterile si decisiunile adunarii.

III. Sistem'a fonetistiloru si a etimologistiloru. In genere inteligenti'a natiunii este séu nu, in favórea celoru moderati?

IV. De va predominá parerea celoru moderati, adeca concordarea fonetistiloru cu etimologistii, atunci pana unde, si

*) Aici se pare a fi eróre de tipariu, in locu de numerulu.

unde se cuvine a observá fonetic'a si etimologi'a? si in casulu acest'a din urma, cuvine-se a se adoptá alfabetulu intregn latinu, séu a proscie cateva litere?

V. Este vreo diferentia intre etimologia si derivatiune?

VI. Despre duplicarea consóneloru. Adoptarea séu respingerea depinde dela principiulu adoptatu, adeca dela celu etimologicu, séu dela celu ecsclusivu foneticu.

VII. A se ficsa finalele vorbeloru declinabili din finalele celoru nedeclinabili.

VIII. Despre l ce se imóie in i si celu care se schimba in r. — Aci se va tractá si despre n si r ce se imóie in i.

IX. Despre u finalu si scurtu. — Terminatiunile in e, in iune — cele in a elenice. Despre finalele in oru séu ori. Cuvine-se adeca a dice: directoru, profesor, séu directore, profesoare, séu directóre, profesóre cá sóre, séu directoriu, profesariu? Despre u si i finali, déca mai este necesitate a li se suprapune semnul scurtarii.

X. Despre finalele barbare, cá ornicu, alnicu, usiu, esiu etc.

XI. Despre solecismi si barbarismi si care le este diferenti'a?

XII. Déca solecismii si barbarismii potu servi de modelu.

XIII. Déca esceptiunile se potu luá de mintile sanetóse dreptu regule generali.

XIV. Déca se cuvine intr'un'a adeverata ortografia a se ficsá modulu scrierii homonimeloru?

XV. Cu unu cuventu, déca adoptandu literele pure romane, se cuvine a cacografiá cu acestea, candu parintii nostri cu cele bizantine au sciutu ortografiá?

Aceste cestiuni, cumu si altele ce se voru mai afla de cuviintia a se propune in adunare de fiecare membru, cele mai multe suntu de o natura atatu de evidente, incatu in intrebare insusi se afla si deslegarea séu respunsulu, fara a mai avé nevoia de nici un'a desbatere.

Desbatenduse déra, care mai multu, care mai pucinu, dupa natur'a lor, aceste cestiuni, si decidenduse, se voru si publicá prin foile publice, reprezentate de membrii-adunarii spre sciinti'a si judecarea natiunii, fara a fi obligatórie pentru nimeni; ca-ci:

Adeverulu este datoriu a convinge; éra nu a se impune.

C l i o.

(Continuare).

Anno E Diplomatario Illustr. D. Com. Josephi Kemény de Valachia.

- 1212 Valachia olim Cumania. Cod. Dipl. Tom. I. pag. 10.
- 1318 Valachiae Princeps habet jus ad Helthau, ibid. pag. 174.
- 1369 Layk Vajvoda. Reg. Arch. T. III. p. 19.
- 1428 Valachiae Bellum. Supl. Cod. Dipl. Tom. III. pag. 105.
- 1492 Moldaviae Vajvoda Stephanus. Reg. Arch. T. IV. p. 130.
- 1493 Valachiae Vajvoda Kalagyor. Supl. C. D. T. V. p. 129.
- 1498 Valachia pertinet ad Hungariam, ibid. Supl. C. D. T. V. p. 195.
- 1503 Stephanus & Bogdan Moldaviae Vojvodae. Reg. Arch. Tom. IV. p. 130, 131, 132.
- 1504 Bogdan Vojvoda Moldaviae possidet Küköllövár. C. D. T. IV. p. 117.
- 1507 Pax cum Valachis. Supl. Cod. Dipl. Tom. V. pag. 245.
- 1508 Radul Vajvoda, ibid. Supl. Cod. Dipl. Tom. V. pag. 355, 356.
- 1510 Moldavia ramus Hungariae, ibid. pag. 345.
- 1510 Michnea occiditur ibid. p. 345. Ejus vidua & filius p. 376.
- 1524 Valachia provincia Hungariae. Supl. Cod. Dipl. Tom. VI. pag. 101.
- 1553 (ante) Petrus Moldaviae Vajvoda possidet in Transsilvania pagos. Cod. Dipl. Tom. IV. pag. 451.
- 1556 Alexander Moldaviae Vojvoda. Supl. Cod. Dipl. Tom. VII. pag. 127.
- 1574 Vide „Adversaria historica“ Com. Jos. Kemény.
- 1594 Valachia & Moldavia. Supl. Cod. Dipl. Tom. VIII. pag. 376, item 1599 pag. 410 & 418 bis.
- 1598 Stephani Moldaviae Vojvodae Vidua. C. D. T. VI. p. 237, 239.
- 1611 Valachiae Vojvoda Sorban. C. D. T. VII. p. 35, item 1612 p. 44. Valachiae Princeps Constant. Sorban. Reg. Arch. Tom. III. pag. 226.
- 1631 Gabriel Mogila Valachiae Princeps, Reg. Arch. Tom. III. pag. 372, item 1632 pag. 238.
- 1633 Valachia Principis Gabrielis Mogila uxor Elisabetha Zolyomi. Codicis Dipl. Tom. VI. pag. 341.
- 1649 „Rex Joannes Casimirus Poloniae Praemisliensem Episcopatum Zamoscio Episcopo Valachiae Ordinis Praedicatorum familiae s. Dominici contulit;“ ita Laurentius Rudavski in Historia Poloniae Varsaviae 1755. in Folio pag. 43.
- 1674 Boërones Transalpinenses. Cod. Dipl. Tom. IX. pag. 196.
- 1696 Valachiae Principes aedificarunt olim in signum alicujus felicitis praelii Templum Valachorum Coronae. Vide Ms. „Historica relatio Missionis S. J. coronensis“ ad an. 1696.
- 1699 Valachiae Principis favor in Jesuitas, quos sibi mitti petit. Vide in eodem Ms. ad a. 1699.
- 1700 Valachiae Principis Nepos educatur p. Jesuitam Coronae, ibid. ad an. 1700.
- 1713 Valachiae Princeps Georgius Cantacuzenus Jesuitarum Coronensium patronus, vide ibid. ad an. 1713.
- 1716 Princeps Valachiae Maurocordatus capitur. Vide Adversaria Historica Com. Jos. Kemény ad a. 1716.
- 1718 Captivus Maurocordatus per Steinvile libertati restituitur et cessi per pacem Passarovicensem 5. Districtus Valachiae veniunt in possessionem Caroli VI. Vide „Adversaria Historica“ Com. Jos. Kemény ad an. 1718.

1719 Valachiae Principatus proventus camerales ita plane administrabuntur, sienti Transsilvaniae, et quidem sub uno eodemque Perceptore generali. f. 6. 1719.

1719 Relatio circa bona pure fiscalia in Valachia f. 13 1719.

† Valachia conjuncta maneat Regno Hungariae. Vide „Notiones historicas“ Com. Jos. Kemény ad an. 1613.

De Valachia & Moldavia olim Hungariae subjecta.

Vide Eder in Felmer pag. 123. 146 & 185—188; item.

Vide Pray „Dissert. in armales veteres,“ pag. 134 item.

De Insignibus Valachiae, in Ungarisches Magazin, I. pag. 365—373 item III. pag. 198.

Fragmenta descriptionis Valachiae austriacae, auctore Friderico Schwany de Springsfeld, habentur in Ungr. Magaz. III. pag. 179—201.

Valachia olim pars Hungariae. Vide Fejér Cod. Dipl. T. IX. Vol. II. pag. 1 in nota.

Commentarios Georgii Pray de jure Hungariae in Valachiam edidit Fejér, Budae 1837, signanter pag. 107, — ubi pag. 201—206 habetur etiam Cathalogus chronologicus Vajvodarum Valachiae.

(Va urma).

Nr. 230—1868.

Protocolulu siedintiei ecstraordinarie a comitetului asociat. trans.

tenuta in 2. Septembrie c. n. a. c. sub presidiulu Rev. dn. vicepresiedinte Ioane Hanni'a, fiindu de facia dd. membrii ai comitetului: Il. sa dn. consil. aulicu Iacobu Bolog'a, Il. sa dn. consil. gubern. Pavelu Dunc'a, Il. sa dn. cons. de finantie Petru Manu, dn. senatoru Petru Rosc'a, dn. adv. dr. Ioane Nemesiu, dn. secret. Il. Ioane V. Rusu si dn. red. Nic. Cristea.

§. 96. Rev. dn. vicepresiedinte arata, cà la ordinea dilei se afla raportulu comisiunei insarcinate in siedinti'a trecuta a comitetului cu examinarea concurselor intrate la comitetu pentru cele 3 stipendie de cate 150—200 galbeni, create din partea societatiei „Transilvani'a“ din Bucuresci; deci poftesce pre dn. referinte respectiv a raportá in acestu objectu.

Il. sa dn. consil. gubern. si membru alu comitetului cá referintele comisiunei numite, aduce la cunoscintia, ca la susu mentionatele stipendia au incursu 9 concurse si ca comisiunea examinandu cu scrupulositate respectivele documente si aducëndule in combinare cu regulamentul prescisu din partea societatiei „Transilvani'a,“ 'si-a procuratu acea convictiune in-bucuratória, cà mai toti acei tineri concurenti, afara de doui insi, carii n'au satisfacutu pre deplinu conditiuniloru prescise, in puterea documentelor sale celoru recomandabile, aru meritá a se recomandá onoratei societati „Transilvani'a,“ inse totusi, fiindca stipendiale pentru care s'a scrisu concursu sunt numai 3, asia comisiunea alegëndu dintre concurentii buni pre cei mai distincti, a aflatu cu cale a propune comitetului pentru

recomandare pre urmatorii 3 concurenti, anume: pre Alecsiu Dragosiu, juristu absolutu, cu calculii de eminentia din tóte obiectele, pre Ioane Lapedatu si Nicolau Cocorada, ambii absoluti in gimnasiulu de statu in Sibiiu si maturisati cu precelentia.

Luanduse la discussiune propunerea comisiunei si examinanduse din partea membriloru de facia cu tóta seriozitatea testimoniale si aclusele concurentiloru: il. sa dn. cons. aulicu Iacobu Bolog'a se afla motivatu a face alta propunere, cá adeca Alecsiu Dragosiu, carele a absolvatu deja drepturile, de si recunósce cu bucuria frumosulu lui progresu in sciintiele juridice, totusi finduca se afla deja aplecatu cá scriitoriu la unu asesoru judecatorescu romanu in Clusiu, se se lase afara chiaru si din punctulu de vedere alu economiei nationale si se se recomande altulu in locu'i, cá cu modulu acest'a se se póta ajutá alti tineri, carii inca nu'si au finitu carier'a studioru; deci propune din partesi a se recomanda la numitele stipendia tinerii concurenti: Ioane Lapedatu, Nicolau Cocorada si Ioane Bozocca, carii au produsu testimonia de eminentia. Propunerea dn. consiliariu mai fú spriginita de alti doui membrii ai comitetulu.

Din contra dn. secretariu II. partenesce opiniunea comisiunei cu atatu mai vîrtosu, cu catu ca tinerulu concurentu Alecsiu Dragosiu cá juristu dandu dovedi de unu progresu atatu de eminentu, e de lipsa si de interesu, cá se i se dea ocaziune a'si perfectioná si mai departe talentele sale eminente. In fine presidente dupa mai indelungate si serióse desbateri punendu mai anteiu la votisare propunerea comisiunei,

se primesce cu majoritate de 4 catra 3 voturi, decidenduse a se recomanda pentru impartasirea cu stipendiale cestionate tinerii concurenti Alecsiu Dragosiu, Ioane Lapedatu si Nicolau Cocorada. Era il. sa dn. consil. Iacobu Bolog'a rezervandu'si dreptulu a'si da in scrisu opiniunea sa motivata, se decide, cá aceea se se acluda la acestu protocolu si se se inainteze la comitetulu societatiei „Transilvania“ dinpreuna cu celelalte concurse si documente respective intrate la comitetulu asociatiunei.

Cu aceste siedinti'a comitetulu inceputa la 10 óre se inchiaie la 11 1/2 inainte de amiadi.

I. Hannia mp.
vicepresiedinte.

I. V. Rusu mp.
secret. II.

Nr. 237—1868.

Protocolulu siedintiei comitetului asociatiunei trans. rom.

ținute în 15. Sept. c. n. a. c. sub presiđiulu ecs. sale dlui presiđinte Lad. Basiliu Popu, fiindu de facia Rever. dn. vicepresiđ. Ioanu Hannia si dintre membrii comitetului: il. sa dn. cons. aulicu Iacobi Bolog'a, il. sa dn. cons. gub. Pavelu Dunc'a, il. sa dn. cons. gub. Eli'a Macelariu, il. sa dn. cons. de finantia Petru Manu, dn. sen. Petru Rosc'a, dn. adv. dr. Ioanu Nemesiu, dn. prof. si parochu Zachari'a Boiu, dn. I. V. Rusu secret. II., dn. capit. si cassariu alu asoc. Const. Stezariu, dn. prof. si controloru alu asoc. (m. supl.) Ioane Popescu, dn. redactoriu si bibliotecariu alu asociat. (m. supl.) Nicolau Cristea, dn. advocatu dr. Racuciu (m. supl.) si dn. parochu în Vizocn'a (m. supl.) Ioane Popu.

§. 97. Ecs. sa dn. presiđinte esprimandu'si bucuri'a, ca impregiurarile 'i-au concesu a poté presiđa la acésta siedintia, saluta pre membrii adunati ai comitetului, éra acestia 'si dau expresiune bucuriei si reverintiei sale catra dn. presiđinte prin unu „se traiésca“ întreitu.

Ceea ce se însémna spre sciintia.

§. 98. Dn. cons. gub. Eli'a Macelariu aduce la cunoscinti'a comitetului, cumca dn. cassariu în pensiune Gabriele Vaida 'i a predatu 2 obligatiuni urb. trans. în valóre de 210 fr. v. a. si strapunendu resp. oblig. în faci'a siedintiei, dlui cassariu alu asociat. propune, cá numitul dn. oferitoriu conformu §lui 6 p. 1 din statute se se dechiare de membru fundat. alu asoc.

Conclusu. Comitétulu luandu spre imbucuratória sciintia ofertulu dlui Gabr. Vaida, 'lu dechiara de membru fundatoriu alu asoc., insarcinandu pre secret. în conformitate cu conclusulu adun. gen. dela Gherl'a p. XXIII pos. 2) a'i trimite dipl. resp. Totuodata considerandu starea precaria a sanatației dn. oferinte, carele de mai multu timp se afla patimindu, crede comit., ca'i va face o surprindere placuta, déca prin doi membrii trimisi din sinulu seu 'i va face cunoscuta bucuri'a si multiunit'a sa; deci insarcinéza cu implinirea acestei misiuni în numele comitet. pre dd. consiliari Pavelu Dunc'a si Petru Manu.

§. 99. Ecs. sa dn. presiđinte arata, ca se afla la ordinea dilei impartasirea protocolului adunarei gen. a asoc. ținute la Gherl'a în 25 si 26 Aug. a. c. c. n., deci poftesce pre secret. II., cá se dé cetirea numitului protocolu.

Secret. II. luandu cuventulu, incunoscintiéza, ca protocolulu fiindu camu lungu de vreo 11 cóle, din respect. economisarei timpului, a aflatu de bine a face unu estrasu fidelu, în carele se cuprindu tóte acele concluse ale adun. gen., cu a caroru esecutare e insarcinatu comitetulu; deci róga pre comit.,

că se binevoiésca a se dechiará, déca mai voiesce a se ceti intregu protocolulu, séu numai in estrasu.

Comitetulu decide a se dá cetirea estrasului din protocolu facutu de secret. II., cu atatu mai vîrtosu, cu catu ca protocolulu intregu se va publicá in fói'a asoc. catu mai curendu.

§. 100. Secret. II. premitiendu, ca conclusele adun. gen., a caroru sciintia si efectuire atingu pre com. se incepu numai dela punctulu XVI alu protocolului, cetesce conclusulu coprinsu in acestu punctu pos. 2), care suna astfelu: „cu privire la scrisórea banței gen. de asecuratiune reciproca „Transilvani'a," prin care se róga de presidiulu asoc., cá prin influinti'a sa si anume prin asoc. trans. se binevoiésca a midiuloci, cá poporulu romanu se participe la acelu asiediamentu in interesulu seu propriu, adunarea gen. decide, cá asoc. trans. prin membrii sei se staruiésca a familiarisá intre poporu banc'a de asecuratiune „Transilvani'a.“

Acestu conclusu alu adun. gen. se ié spre sciintia.

§. 101. Se dá cetire concluselu adun. gen. cuprinse in punctulu XVII., combinatu cu punctulu XX., prin care adun. gen. pentru esaminarea propunerilor coprinsé in disertatiunea dlui secret. gub. Lad. Vaida, carea tractéza despre: „necesitatea de a dá espresiune solena recunoscintiei pentru fundatorii de scóle etc. si de a conlucrá spre radicarea starei materiale a poporului," a decisu compunerea unei comisiuni din membri-asoci. aflatori cu locuinti'a in Clusiu, unde se afla si dn. propunetoriu, cu insarcinarea, cá in contengere cu resp. dn. propunetoriu se elaboreze unu proiectu in acestu obiectu si se'lu asterna viitórei adunari gen. spre pertractare si decidere. Totuodata din partea adun. gen. de membrii comisiunei numite se alesera dn. protopopu Ioanu Pamfiliu, dn. secret. gub. Sam. Porutiú, dn. jude sing. Iosifu Popu, dn. adv. Alecsiu Popu si dn. concipistu gub. Petru Nemesiu si de suhstituiti dn. asesoriu Leontínu Popu si dn. proprietariu Lazaru Baldi.

Conclusu. Comitetulu decide, cá conclusulu amentitu alu adun. gener. se se impartasiésca dloru membrii ai comisiunei prin dn. protopopu si colect. asoc. in Clusiu Ioanu Pamfiliu.

§. 102. Se cetesce conclusulu coprinsu in p. XVIII, prin carele in urm'a raportului comisiunei insarcinate din partea adunarei cu incassarea tacselu dela membrii vechi si inscrierea membriloru noi, adunarea luandu spre inbucuratória sciintia sum'a incassata, care face cu totulu 1501 fr. 50 cr., totuodata

decide, că comitetulu se îngrijéscă a provedé cu resp. diplome pre membrii noui fondatori si ordinari.

Conclusu. Secretariulu se insarcinézá a espedá membri-
loru noui resp. diplome.

§. 103. Se cetesce conclusulu compusu in p. XIX, prin carele adunarea in urm'a raportului comisiunei insarcinate cu censurarea socoteleloru cassei si cancelariei asoc. decide, că dn. capit. si cassariu alu asoc. Const. Stezariu pentru ecsactitatea sa si neobosit'a diligentia in ducerea protocóleloru fondului asociat., se i se esprime recunoscinti'a, ér' in privinti'a licuidarei speseloru de calatoria ale oficialiloru asoc. pana la Gherl'a si indaraptu, care facu 82 fr. 20 cr., se se urmeze conclusulu comitetului asoc. din 19. Augustu 1868 § 93.

Conclusu. Se ié spre sciintia, éra esolvirea speseloru de calatoria a oficialiloru asoc.. care facu sum'a de 82 fr. 20 cr., se asemnézá prin acést'a la cass'a asoc.

§. 104. Se cetesce p. XXI din protoc. adun. gen., prin carele pe bas'a raportului comisiunei insarcinate cu proiectarea bugetului pre an. asoc. 186^{8/9}, se statoresce bugetulu preliminariu alu asoc. si totuodata se resolvézá unele petitiuni incurse la adun., in urma se mai dau unele îndreptaria, urmande pre viitoriu din partea comitetului la elaborarea proiectului de bugetu asternandu adunarei gen.

a) Bugetulu asoc. pre an. 186^{8/9}, se statoresce in urmatoriale positiuni:

Pos. 1) 200 fr. remuneratiunea secret. II., inse cu acea observare, ca adunarea necunoscându inmultirea afaceriloru acestui deregatoriu alu asociat. pentru ostenelele lui, i aduce multiumita publica.

Pos. 2 si 3) Onorariulu unui iuristu aplicatu cá scriitoriu in cancelari'a asoc. 100 fr., ér spese de cancelaria 200 fr.

Pos. 4 si 5) Doue stipendia de cate 100 fr. pentru ascultatorii de drepturi afara de patria, si 80 fr. stipendiu pentru unu ascultatoriu de drepturi in patria.

Pos. 6) Unu stipendiu de 300 fr. pentru unu ascultatoriu de politechnica.

Pos. 7) Doue stipendia de cate 300 fr. pentru ascultatorii de filosofia si profesori de gimnasia.

Pos. 8) Doue stipendia de cate 330 fr. pentru agronomisti.

Pos. 9) Doue stipendia de cate 50 fr. pentru gimnasisti.

Pos. 10) Doue stipendia de cate 50 fr. pentru studenti la scól'a reale.

Pos. 11) Ajutoriu de 50 fr. pentru unu sodalu, carele voiesce a se face maestru, si doue ajutoria de cate 25 fr. pentru doi invetiacei de meseria, cari au a se face sodali.

Pos. 12) Doue premia de cate 25 fr. pentru acelia, cari pana la adun. gener. prosima voru dovedi, ca au prasitu celu pucinu 200 oltoi prensi.

Pos. 13) 100 fr. pentru spese estraordinarie si bibliotec'a asoc. computandu si spesele aceste si supererogatulul anului trecutu de 4 fr. 44 cr. v. a.

Pos. 14) 400 fr. remuneratiunea secret. I. pentru redactiunea fôiei asoc.; sciendu inse adun., ca acêsta remuneratiune nu este potrivita fatigieloru puse de dn. redactoriu G. Baritiu, ér venitele asoc. pentru presente nu értá asemnarea unei sume mai cuvenite, esprime dn. secret. I. si redact. G. Baritiu cea mai ferbinte recunoscientia pentru ostenelele puse in interesulu binelui asociat. Totu in legatura cu acestea, adun. decide subventionarea fôiei asoc. din bugetulu asociat.

b) La propunerea comisiunei bugetarie adunarea decide asupr'a urmatorieloru petitiuni incurse la aceeasi si anume:

1) Rogarea dinpreuna cu documentele acluse alu docentelui din Boosu, Petru Gram'a, carele a cerutu a se impartasi cu unulu din premiele de cate 25 fr. defipte pentru prasitorii de oltoie, se indrépta la comit, spre esaminare.

2) Rogarea agronomistului Georgie Ventila, carele au cerutu a i se urcá stipendiulu avutu, dela 330 fr. la 450 fr., s'a respinsu.

3) Rogarea gimnasistului Adamu Sirlineanu, pentru unu stipendiu de 50 fr. s'a recomendatu considerarei comit. cu ocasiunea inpartirei stipendialoru.

c) In urma adunarea incredintiéza comit. spre urmare intru facerea proiectului de bugetu pre anii viitori, indreptariale propuse in anului trecutu de comisiunea bugetaria, tiparite si in „Transilvani'a“ la fôia 179.

Comit. luandu in ordine la discusiune positiunile si dispositionile specificate mai susu, sub lit. a) 1—14 incl.; lit. b) pos. 1 si 2, si lit. c) cu privire la fiacare din acele, decide precum urméza:

a) In privinti'a celoru cuprinse sub lit. a) pre 1—3 atin-gátorie de remuneratiunea secret. II, a scriitoriului de cancelaria si a speseloru de cancelaria, se decide asemnarea esolvirei acelor sume, la cass'a asoc. in rate treilunarie.

b) In privinti'a celoru cuprinse sub lit. a) si anume pos.

4, 5, in privinti'a stipendialoru pentru iuristi in patria si afara de patria; pos. 7) pentru doi ascultatori de filosofia; pos. 8) numai pentru unul din stipendiale pentru agronomisti, (celualaltu fiindu impartitu din anulu trecut); pos. 9) doue stipendia pentru gimnasisti; pos. 11) ajutoriu pentru unu sodalu de meseria si doue ajutorie pentru invetiecei de meseria, dupa ce secret. II. observéza, ca aceste stipendia si ajutorie fiindu libere, din motivulu considerarei acelei inpregiurari, cá acele se se póta impartí inca cu inceputulu anului scol. 186⁸/₉, in urm'a dispositiunei presidiale, s'a datu la concursu inca in 8. Sept. a. c., comit. acésta procedere aprobanduo din parte'si o luà spre scientia; ér cu privire la cele cuprinse totu sub lit. a) pos. b) relativu la unu stipendiu pentru unu ascultatoriu de politechnica, pos. 8) numai pentru unu stipendiu pentru agronomistu, si pos. 10) pentru stipendiale defipte pentru studentii dela scólele reali, de órece tenerii impartasiti si in an. scolast. trecut cu acele stipendia au satisfacutu pre deplinu conditiuniloru recerute, comit. in conformitate cu conclusulu seu din 17. Sept. a. tr. se afla indemnatu a decide, ca acei teneri si anume Dionisiu Radesiu, ascultatoriu de politechnica la univers. din Vien'a cu 300 fr., Georgiu Ventila ascultatoriu de agronomia la Ung. Altenburg cu 330 tr. si Iosifu Masimu ascultatoriu la scól'a reale din Sibiiu si Constant. Popoviciu ascultatoriu la scól'a reale in Brasiovu, ambii cate cu 50 fr., se se lase si pre a. scol. 186⁸/₉, in usuarea avutelu stipendia, cu indatorirea de a produce la comit. cu finea fiacarui semestru dovedile sale despre progresulu facutu in studia, si totuodata se se dea la cas'a asoc. asemnatiunea necesaria pentru esolvirea acestoru stipendia in rate trimestrali pre langa cuitantie vidimate de directiunile resp.

c) In privinti'a celoru cuprinse sub lit. a) pos. 14) si anume in privinti'a remuneratiunei secret. I. cá redact. fóia asoc. se decide asemnarea aceleia la cass'a asoc., si totuodata comit. si va tiené de o placuta datoria a aduce la cunoscienti'a dlui secret. I. conclusulu adun. gener., prin carele i se exprima cea mai ferbinte recunoscientia pentru ostenelele puse in interesulu binelui asoc. prin luarea asupra'si a sarcinei de red. alu fóiei „Transilvani'a.”

d) Cele cuprinse sub lit. b) pos. 1, 2 si 3 relative la petitiunile incurse la adun. gen. si cele sub lit. c) relative la indreptarile indigitate, comitetulu decide esecutarea acelor'a conformu concluselu amentite mai susu a adunarei gener.

(Va urma).

Bibliografia.

Ne luamu voia a reflecta pe amicii istoriei nationale, cum-
ca tom. III. din

ARCHIV'a ISTORICA A ROMANIEI

de B. Petriceiu-Hajdeu inca se afla in manile publicului si
cوپrinde in partea sa cea mai mare documente pastrate in
un'a s eu alt'a din limbele slave, incependu dela 1466 inainte.
Despre planulu acestei archive citimu in prefati'a tomului III.
acestea:

„Dupa planulu, ce si-a formulatu deocamdata redactiunea, in acestu
alu treilea anu alu esistentiei sale, „Archiv'a Istorică“ va public  mai cu
deosebire diferite acte si relatiuni slav ne, importante pentru trecutul Ro-
maniloru si necunoscute pana acumu istoriciloru nostri: in acestu modu ea
nu va mai face, c a pana acumu, unu feliu de concurentia altoru publicatiuni
de acestu gen, ocupate cu reproducerea actelor si relatiuniloru, scrise in
limbele occidentale, a caroru cunoscentia e mai respandita.

Documentele de ac sta ultima specia, precumu acele latine, italiene,
germane, franceze etc., ne voru servi numai intr'unu modu secundariu, adeca
intru catu ele vor put  fi necesarie pentru a ilustra prin noti ie obscuritatea
s eu ambiguitatea documenteloru celoru scrise in diferite dialecte slave si
carii voru formă insasi basea publicatiunei.

Pe de alta parte de si camer'a legislativa, afara de „Archiv'a istorica,“
mai prevede si o alta publicatiune oficiala, menita a da la lumina in specie
documentele adunate si conservate in arhivele statului, totusi pana a se put 
realis  dorit'a prevedere, onor. ministeriu alu instructiunei publice, spre a nu
se perde unu timpu pretiosu, binevoi a acorda ac sta placuta sarcina totu
redactiunei nóstre, autorisandune a alege si a public  din armariile archive-
loru statulu documentele cele mai interesante, atatu slave, precumu si ro-
mane si a mai complecta ac sta mina dupa putintia prin alte documente
inedite, ce se voru gasi in posesiunea particulariloru.

Astufeliu tomulu alu 3-lea alu „Archivei Istorică,“ in urm'a int ielegerei
cu onor. ministeriu alu instructiunei publice, care pune tóta bunavointi'a po-
sibila pentru prosperarea acestei publicatiuni, va cuprinde:

Documente romane inedite si totu feliulu de acte si relatiuni slave, ne-
publicate s eu netraduse pana acum'a in limb'a romana, importante pentru
trecutul nationalu, si carii dupa trebuintia voru fi insocite de comentarii,
prefaciuni s eu note.

Bucuresci, 20. Aprile 1867.

B. Petriceicu-Hajdeu.

ERATA. In Nr. 23 la pag. 566 lini'a 15, a remasu afara o linia
int rega, prin care int ielesulu se alter . Deci se se cit sca asia: „... ma-
ni'a ceriului prin o furtuna a nimicitu tóta speranti'a ostenelei sale. Asia
'si pune speranti'a in Dumnedieu etc. etc.